

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Наукова бібліотека

**ГЛУХІВ І ГЛУХІВЩИНА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ:
від найдавніших часів
до періоду Гетьманщини**

науково-допоміжний бібліографічний покажчик

Глухів – 2017

УДК 94(477.52)
ББК 31.9:63.3(4Укр-4 Су-4 Глух) 4
I-90

Рекомендовано до друку науково-методичною радою наукової бібліотеки Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 6 від 20 грудня 2016 року).

Укладач: Лисенко Л. В., *бібліотекар.*

Науковий редактор: Печена А. В., *директор наукової бібліотеки Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

Бібліографічний редактор: Рутькова І. Л., *завідувач довідково-інформаційного відділу наукової бібліотеки Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

Літературний редактор: Безкоровайна І. В., *бібліотекар.*

Відповідальний за випуск: Книш А. М., *заступник директора наукової бібліотеки Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

Рецензент: Шемшученко Ю. С., *доктор юридичних наук, професор, академік НАН України.*

Глухів і Глухівщина в історії України : від найдавніших часів до періоду Гетьманщини : науково-допом. бібліогр. покажч. / Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка ; Наукова бібліотека ; [уклад. Л. В. Лисенко ; наук. ред. А. В. Печена ; бібліогр. ред. І. Л. Рутькова ; літ. ред. І. В. Безкоровайна ; рец. Ю. С. Шемшученко; відп. за вип. А. М. Книш]. – Глухів, 2016. – 118 с.

У виданні представлено джерела, що відображають історію міста Глухів з часу його заснування до завершення Глухівського періоду Гетьманщини (з 1708 року по 1784 рік).

Значення Глухова в історії України важливе тим, що невеликому місту випало бути гетьманською столицею, резиденцією українських гетьманів (Івана Скоропадського, Данила Апостола та Кирила Розумовського), а також урядових органів Лівобережної України (гетьманського уряду і двох Малоросійських колегій).

Видання адресовано, насамперед, науковцям й викладачам, аспірантам, студентам, краєзнавцям, бібліотекарям, а також тим, хто цікавиться історією України.

Передмова

Історії міста Глухів, його природі, пам'ятникам мистецтва та культури присвячені багаточисленні друковані праці дослідницького та пізнавального характеру.

Про Глухів писали в літописах, діаріушах, хроніках, у рукописних щоденниках мандрівників. Наприкінці XVIII століття з'явилися перші друковані публікації, присвячені Глухову, а в XIX та XX столітті Глухів згадується в науковій, мемуарній та художній літературі.

У період з 1708 по 1784 роки Глухів був столицею Гетьманщини, резиденцією українських гетьманів, осередком мистецтва та архітектурного будівництва. Статус гетьманської столиці сприяв перетворенню Глухова у XVIII ст. у політичний та ідеологічний центр українського державотворення, де функціонувала Генеральна військова канцелярія й інші урядові установи. Саме цей хронологічний відрізок, що в літературі здобув назву Глухівської доби, або Глухівського періоду в історії України, до сьогодні викликає найбільший інтерес з боку науковців-дослідників: істориків, правознавців, культурологів, археологів, мистецтвознавців.

Незважаючи на існування великого масиву друкованих публікацій про історичний Глухів і Глухівщину, донині ще немає спеціальних науково-бібліографічних праць, що якнайповніше відображають літературні джерела з означеної теми та дозволяють дослідникам історії міста, краєзнавцям, бібліотечним працівникам оперативно розшукати потрібний матеріал.

Першою спробою такої бібліографії є даний науково-допоміжний бібліографічний покажчик, укладений співробітниками наукової бібліотеки Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. До покажчика увійшли бібліографічні відомості про книги й статті з означеної теми, зокрема публікації з місцевої преси. Відбір літературних джерел до видання здійснювався у межах фонду університетської книгозбірні, відтак видання не претендує на цілковиту повноту й вичерпність подання інформації.

Покажчик складається з десяти тематичних розділів-рубрик, структурованих відповідно до історичних періодів та хронології подій. У межах розділів застосовано тематичне групування та алфавітний порядок розміщення бібліографічних описів.

Перший-третій розділи відображають літературу про Глухів у період його заснування, облоги військом польським та під час національних визвольних рухів. Четвертий і п'ятий розділи присвячено періоду Північної війни та пов'язаній з Глуховом діяльності гетьмана Івана Мазепи. Відомості про джерела, що розкривають роль і

значення Глухівської доби Гетьманщини (особливості державного правління, судочинства, військової справи, освіти та культури) відображені у шостому і сьомому розділах. Восьмий і дев'ятий розділи містять бібліографічну інформацію про відомих людей, видатних історичних осіб, діяльність яких пов'язана з Глуховом і Глухівщиною означеного періоду (козацько-старшинських родів, представників правлячої еліти, гетьманів, меценатів, громадських діячів та ін.). Десятий розділ являє собою перелік літописів та щоденникових видань, у яких згадується Глухів.

Бібліографічні описи складені згідно з чинними в Україні стандартами, зокрема ДСТУ.ГОСТ 7.1:2006. Опис усіх джерел виконано de visu.

У випадках, коли сама назва документа не дає повного уявлення про зміст, подаються короткі пояснення від укладача.

Задля полегшення пошуку матеріалу та більш детального розкриття змісту до покажчика розроблено науково-пошуковий апарат, що складається зі змісту, передмови, двох іменних покажчиків (прізвищ авторів, укладачів, редакторів; історичних осіб), покажчик архітектурних споруд та установ.

Покажчик призначений для істориків та краєзнавців-дослідників, науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також для тих, кого цікавить історія України та Глухова.

Доступ до електронної версії покажчика можливий з локальної мережі наукової бібліотеки Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка або через офіційний веб-сайт книгозбірні.

*Директор наукової бібліотеки
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка А. В. Печена*

ВІД ДАВНІХ ЧАСІВ

1. Аркас М. Історія України-Русі / М. Аркас ; вступне слово і комент. В. Г. Сарбея. – Факс. вид. – К. : Вища школа. – 1990. – 456 с.

Згадка про місто Глухів на сторінках 299–330.

2. Багалій Д. І. Історія Слобідської України / Д. І. Багалій ; передмова, коментар В. В. Кравченка ; худ., упоряд., іл. В. О. Ріяка. – Х. : Дельта, 1993. – 256 с. : ілюстр. – (Пам'ятки історичної думки України). – ISBN 5-7707-4256-9.

3. Белашов В. І. До питання локалізації місця курганного могильника у селі Полошки Глухівського району Сумської області / В. І. Белашов // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої науково-практ. конференції (17–18 травня 2007 р.). – Суми : Еллада, 2007. – С. 48–49.

4. Белашов В. І. Звідки наші корені? (Державотворча традиція в українській історії від давніх часів до кінця XVIII ст.) / В. І. Белашов // Народна трибуна. – 1998. – № 64 (19 серпня). – С. 1.

5. Вечерський В. Глухів / В. Вечерський, В. Белашов. – К. : Абрис, 2003. – 168 с. : ілюстр. – (Сер. «Малі історичні міста України»). – ISBN 966-531-138-7.

6. Герб Глухова // Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. / упорядкув. та передм. Т. Б. Ананьєвої. – К., 1997. – С. 26.

7. Глухів // Історія міст і сіл Української РСР : в 26 т. Сумська область / редкол. : І. Я. Макухін, Т. І. Гриченко, Г. С. Долгін, К. Г. Калітаєв та ін. – К., 1973. – С. 206–223.

Охоплено період історії Глухова від XII до XX століття.

8. Глухів // Звагельський В. Б. Літописні міста Сумщини. З нашої давнини. – Суми, 1994. – С. 14–21.

9. Глухів // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К., 1990. – С. 167–169.

Розповідається про Глухів з XII по XX століття.

10. Глухівські статті 1669 // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К., 1990. – С. 170–171.

11. Глухов // Золотое ожерелье Сумщины. Путивль, Глухов, Ромны : путеводитель / В. И. Белашов, Г. В. Диброва, Н. С. Ероха, А. В. Луговской. – Х., 1987. – С. 65–72.

Історія та культура міста Глухів у період 1700–1782 років.

12. Деркач М. А. Глухів у національній історії України // Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження (творча спадщина родини Марковичів) : матеріали наук. конф. (28–29 травня 1998 р. м. Глухів Сумської області) / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 1999. – С. 31–33.

13. Забута столиця України // Вечерський В. Українська спадщина: історико-культурологічні ессе / В. Вечерський. – К., 2004. – С. 188–193.

14. Климов А. Деякі сторінки історії Сумщини XVII століття за літописом Самійла Величка / А. Климов, Г. Намдаров // Проблеми освіти : науково-метод. зб. – К., 2003. – Вип. 33. – С. 237–245.

Згадки про м. Глухів у літописі Самійла Величка.

15. Коваленко Ю. О. Скіфські старожитності на Глухівщині / Ю. О. Коваленко // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої науково-практ. конф. (17–18 травня 2007 р.) : зб. наук. пр. – Суми, 2007. – С. 19–23.

16. Максимович А. М. Собрание сочинений : [в 3 т.] – К. : Типография М. П. Фрица, 1876. – Т. 1 : Отдел исторический. – 847 с.

Глухів згадується на С. 735. До Ніжинського полку, що виник у 1648 році, була врахована Засеймська частина Малоросії по ріці Клевень в кінці 1649 року. До цієї частини входили такі міста: Короп, Кролевець, Вороніж, Ямпіль, Глухів.

17. Маркевич М. Історія Малоросії : [у 2 т.] / відп. ред. і автор передм. Ю. С. Шемшученко ; примітки О. В. Кресіна. – К. : Ін Юре, 2003. – 664 с. – ISBN 966-313-012-1.

18. «Містечко Новий Острог» // Вечерський В. Українська спадщина: історико-культурологічні ессе / В. В. Вечерський. – К., 2004. – С. 193–201.

Після Поляновського «вічного миру» 1634 року на східній частині Сіверщини уряд Речі Посполитої засновував нові міста (Конотоп, Кролевець)

і відроджував запустілі. Глухів під назвою «містечко Новий Острог» відновив староста Новгород-Сіверський Олександр Пісочинський близько 1635 року.

19. Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. / упорядкув. та передм. Т. Б. Ананьєвої. – К. : Наукова думка, 1997. – 322 с. – ISBN 966-00-107-X.

У книзі місто Глухів згадується на сторінках 8, 9, 24, 26, 101, 104, 264, 267–270.

20. Передісторія: княже місто (1152–1352 рр.): археологічні дослідження // Вечерський В. Глухів / В. Вечерський, В. Белашов. – К., 2003. – С. 9–15.

21. Терлецький В. В. Глухівщина та її люди в житті і працях М. Костомарова / В. В. Терлецький // Історико-культурні надбання Сіверщини у контексті історії України : матеріали п'ятої науково-практ. конф. (18–19 квітня 2006 р.) / Мінбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 127–131.

Відомості про Д. Туптала, який був ігуменом Глухівського Петропавлівського монастиря у 1694–1697 рр.. Згадки про «Глухівські статті».

22. Тищенко К. М. Назви з Глухівщини в колі гунських топонімів Європи / К. М. Тищенко // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої науково-практ. конф. (17–18 травня 2007 р.) : зб. наук. праць. – Суми, 2007. – С. 23–37.

23. Ткаченко В. Ю. Столиця гетьманської держави / В. Ю. Ткаченко // Збереження історико-культурних надбань Сіверщини : матеріали четвертої науково-практ. конф. (21–22 квітня 2005 р.). – Глухів, 2005. – С. 74–79.

24. Франсіско де Міранда. Щоденник. 1787 рік / Міранда Франсіско де // Пам'ять століть. – 1996. – № 1. – С. 6–38. – Коментарі : С. 39–44.

Щоденникові записи Франсіско де Міранди, зроблені під час перебування в Україні в 1786–1787 рр. На сторінках щоденника також описується місто Глухів та місцевість поблизу нього.

25. Шемшученко Ю. С. Глухів – місто обл. підпорядкування у Сум. обл., райцентр / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1998. – С. 597 – 598.

26. Шемшученко Ю. С. Глухівське князівство – удільне давньоруське князівство, яке існувало в 13 – 14 ст. і входило до Чернігово-Сіверського князівства / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1998. – С. 599.

27. Шемшученко Ю. С. Глухівські статті 1669 – договірні умови про політ. і правове становище Лівобереж. України у складі Моск. д-ви / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1998. – С. 599.

ОБЛОГА ГЛУХОВА ПОЛЬСЬКИМ ВІЙСЬКОМ 1664 РОКУ

28. Величко С. В. Літопис : [в 2 т] / С. В. Величко ; пер. з книжної укр. мови, комент. В. О. Шевчука; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1991. – Т. 2 – 642 с. : ілюстр. – (Давньоруські та давні українські літописи). – ISBN 5-308-00315-7 (т.2).

Про облогу м. Глухів йдеться на сторінках 41–43.

29. Гурець М. 330 років облоги Глухова / М. Гурець // Народна трибуна. – 1994. – № 3. – С. 3.

30. Глухова облога 1664 // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К, 1990. – С. 171.

31. Коваленко А. Втік від Глухова король... / А. Коваленко // Народна трибуна. – 2004. – № 24. – С. 2.

Про поразку поляків 1664 року у битві під Глуховом.

32. Коваленко А. Облога Глухова / А. Коваленко // Глухівщина. – 1999. – 17 березня. – С. 3.

33. Ткаченко В. Етюди з історії державотворення на Лівобережжі / В. Ткаченко // Глухівщина. – 1995. – № 15 (22 лютого). – С. 3 ; № 17 (1 березня). – С. 3 ; № 21 (15 березня). – С. 3 ; № 23 (22 березня). – С. 3 ; № 25 (29 березня). – С. 3 ; № 27 (5 квітня). – С. 3.

Виповнився 331 рік місячної облоги військом польським міста-фортеці Глухів.

34. Ткаченко В. Облога Глухова у 1664 році / В. Ткаченко // Глухівщина. – 2006. – № 55 (2 серпня). – С. 3 ; № 56 (5 серпня). – С. 3 ; № 57 (9 серпня). – С. 3–4.

35. Ткаченко В. Як продавали Україну / В. Ткаченко // Глухівщина. – 1995. – № 43 (7 червня). – С. 3.

НАРОДНІ РУХИ НА ГЛУХІВЩИНІ

36. Борисенко В. А. Культурно-національне відродження чи трагедія національного руху? (До проблеми методології ревізії історії українського руху) / В. А. Борисенко // Збереження історико-культурних надбань Сіверщини : матеріали другої науково-практ. конф. (17 квітня 2003 р.) / Держбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2003. – С. 33–38.

37. Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст. : зб. док. – К. : Наукова думка, 1970. – 658 с.

У збірнику наведено документи за 1717–1775 роки, що розкривають характер і соціальну природу гайдамацького руху, показують зв'язок цього руху з виступами в Польщі, Росії, Білорусії, Молдавії. Місто Глухів згадується на сторінках 64, 80, 92, 95, 106, 107, 117, 119, 120, 122, 123, 132, 167, 172, 175, 184.

38. Лола О. П. Гайдамацький рух на Україні 20–60 рр. XVIII ст. : моногр. – К. : Наукова думка, 1965. – 131с.

На сторінках 18, 19, 31, 32, 33, 45, 46, 62, 63, 64, 78, 88, 99, 118 вміщено відомості про антифеодальний рух у м. Глухові та інших містах теперішньої Сумщини. Згадуються К. Розумовський, П. Румянцев.

39. Стецюк К. І. Народні рухи на Лівобережній і Слобідській Україні в 50–70-х роках XVII ст. / К. І. Стецюк. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960. – 364 с.

Про народний рух на Глухівщині йдеться на сторінках 65, 172, 177.

ДІЯЛЬНІСТЬ ГЕТЬМАНІВ ІВАНА МАЗЕПИ ТА ПИЛИПА ОРЛИКА

Іван Мазепа

40. Біднов В. Церковна анафема на Івана Мазепу / В. Біднов // Старожитності. – 1993. – № 1 (37). – С. 28–29 ; № 2 (38). – С. 28–30.

Автор вказує текст анафеми, складений С. Яворським під впливом світської влади. Також наведено уривки грамот українських архієреїв до народу, де повідомляється про церковне прокляття Мазепи та його прихильників.

41. Брикнер А. Г. История Петра Великого / А. Г. Брикнер. – Репринтное воспроизведение с издания А. С. Суворина 1882 г. – М. : Terra-Terra, 1991. – 683 с.

На 447 сторінці описано діяльність гетьмана Мазепи, його перехід до Карла XII, анафему Мазепи в Глухові.

42. Бузун В. Батурин – мазепинська столиця і шведський порятунок / В. Бузун // Народна трибуна. – 1993. – № 78. – С. 3.

43. Вінтоняк О. Анафема на гетьмана Мазепу / О. Вінтоняк // Дніпро. – 1990. – № 8. – С. 110–113.

Опис життя Івана Мазепи та проголошення анафеми гетьману.

44. Висоцький В. Тут гетьманував Мазепа / В. Висоцький // Глухівщина, 1995. – № 92 (13 грудня). – С. 3.

Про долю колишніх володінь гетьмана Мазепи, що знаходяться в якихось 100-120 кілометрів від Глухова – забутої столиці гетьманства.

45. Гетьман Іван Мазепа – Князь Священної Римської Імперії // Мацьків Т. Англійський текст Зборівського Договору з 1649 року та інші вибрані статті Theodore Mackiw. (The University of Akron, Ohio). English text of the Heace Treary of Zboriv of 1649 and other selekted articles / Т. Мацьків ; Державний університет в Акроні, Огайо. – Нью-Йорк ; Львів ; Київ, 1993. – С. 29–42. – (Українське історичне товариство).

Подано факсиміле листа Мазепи до цісаря Йосифа (зазначено, що гетьманові наділено титул Князя Св. Римської Імперії 1. 09. 1707 року), лист німецького дипломата в російській службі, барона Гайнріха фон Гуйссена від 8. 06. 1707 року до австрійського міністра закордонних справ кн. Шенборна у справі княжої грамоти для Мазепи та власноручний підпис Мазепи на листі від 8. 08. 1704 року до Каліського воєводи Зигмунта Галецького.

46. Гоголь М. Роздуми Мазепи / М. Гоголь ; упоряд. Я. І. Дзира // Український історичний журнал. – 2002. – № 2. – С.76–83.

Програмна стаття Гоголя надзвичайно важлива для української історіографії до шевченківського періоду, адже ніхто ще не розкрив трагічну долю української нації в Російській імперії так детально.

47. Горленко В. Отблески / В. Горленко // Старожитності. – 1993 . – № 5–6 (41–42). – С. 24–26.

Записки Пилипа Орлика, колишнього генерального писаря при Мазепі. Замітки записок свідчать про маловідому особистість самого Орлика. Наведено його біографію, відомості про діяльність.

48. Ідеї державності періоду Української гетьманської держави // Шульженко Ф. П., Андрусак Т. Г. Історія політичних і правових вчень. – К., 1999. – С. 86–193.

Мазепа мріяв замінити демократичний порядок на монархію. Він першим виплекав ідею незалежної держави, підняв цю ідею на висоту загальнонаціональної історичної мети. Політичні погляди Мазепи стали основою для створення Орликом «Вивода прав України», а також частково Конституції П. Орлика. Договір гарантував Україні збереження її державного ладу, єдність і недоторканність території, підвищення авторитету єдиноправителя України – гетьмана.

49. Кресін О. В. Мазепа (Мазепа-Калєдинський) Іван Степанович (20.III.1639, с. Мазепинці, тепер Білоцерківського р-ну Київ. обл. – 22.IX.1709, м. Бендери, тепер Молдова; похований у м. Галаці, тепер Румунія) – укр. держ. діяч, гетьман України (з 1687), князь (з 1707) / О. В. Кресін // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.:

Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 549 – 550.

50. Кузьменко Ю. В. Образи Івана Мазепи та Петра І у народній історичній пам'яті та свідомості Чернігівщини / Ю. В. Кузьменко // Історико-культурні надбання Сіверщини у контексті історії України : матеріали п'ятої науково-практ. конф. (18–19 квітня 2006 р.) / Держбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 66–72.

51. Ластовський В. Відносини гетьмана І. Мазепи та православної церкви в історіографії / В. Ластовський // Історичний журнал. – 2005. – № 5. – С. 68–79.

Розглядаються погляди істориків щодо меценатства І. Мазепи, його ставлення до діячів української церкви, а також причини анафемування гетьмана, участь у цьому українських церковних діячів, які були ворогами або друзями І. Мазепи.

52. Мазепа І. Звернення до українського війська // Єфименко О. Я. Історія України та її народу / О. Я. Єфименко. – К., 1992. – С. 241–243.

53. Мазепа–Колядинский (Иван Степанович) // Энциклопедический словарь : [в 86 т.] / изд. : Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1896. – Т. 18 (35) : Лопари – Малолетние преступники. – С. 358–359.

54. Мазепа І. Звернення до українського війська / І. Мазепа // Історичний календар 1997. – К., 1996. – С. 222–224.

55. Мазепа І. «Ми стоїмо тепер, братіє, між двома проваллями». Промова до урядників військових і цивільних козацької України напередодні

розриву з Москвою 1708 року / І. Мазепа // Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали : довідник : у 2 ч. / упоряд. І. О. Кресіна та ін. ; за ред. В. Ф. Панібудьласки. – К., 1997. – Ч. 1. – С. 205–207.

56. Мацьків Т. Справа княжого титулу гетьмана Івана Мазепи / Т. Мацьків // Київська старовина. – 1993. – № 6. – С. 100–102.

57. Мішуков О. Рецензія образу Мазепи в історичних жанрах європейської літератури / О. Мішуков // Сучасність. – 2000. – № 2. – С. 89–99.

58. Оглоблін О. Гетьман Іван Мазепа та його доба / О. Оглоблін. – Нью-Йорк ; Київ ; Львів ; Париж ; Торонто, 2001. – 461 с.

59. Павленко С. Духовні побратими Івана Мазепи / С. Павленко // Пам'ять століть. – 2001 . – № 6. – С. 34–50. – Бібліогр. : с. 51–56.

60. Причини повстання гетьмана Івана Мазепи, викладені ним самим у листі до Стародубського полковника Івана Скоропадського // Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали : довідник : у 2 ч. / упоряд. І. О. Кресіна та ін. ; за ред. В. Ф. Панібудьласки. – К., 1997. – Ч. 1. – С. 203–205.

61. Пуцко В. Гетьман Іван Мазепа і розвиток українського мистецтва / В. Пуцко // Київська старовина. – 1995. – № 1. – С. 98–104.

62. Резакевич К. Про могилу Івана Мазепи / К. Резакевич // Київська старовина. – 1995. – № 3. – С. 49–53.

63. Рогожин О. Г. Лист царя Петра I до гетьмана Івана Мазепи про справу полковника Міклашевського / О. Г. Рогожин, Н. В. Рогожин // Старожитності. – 1993. – № 5–6 (41–42). – С. 14–16.

64. Салій К. Іван Мазепа і українська православна церква кінця XVII–початку XVIII ст. / К. Салій // Київська старовина. – 1999. – № 4. – С. 159–163.

65. Смерть і похорон Мазепи. Новий гетьман // Аркас М. Історія України-Русі / М. Аркас ; вступне слово і комент. В. Г. Сарбея. – Факс. вид. – К., 1990. – С. 290–330.

66. Іван Мазепа / В. Смолій // Історія України в особах: IX – XVIII ст. / В. Замлинський, І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К., 1993. – С. 327–338.

67. Станіславський В. Політичні відносини Запорозької Січі й Кримського ханства напередодні Полтавської битви / В. Станіславський // Український історичний журнал. – 1998. – № 1. – С. 77–85.

Із статті можна довідатися про перехід Мазепи на бік Карла XII, Низового війська – на бік Мазепи, а також про політичний прорахунок Стамбула (заборону татарській орді виступити на боці шведів).

68. Теліга О. Вступне слово на академію в честь Івана Мазепи / О. Теліга // Дніпро. – 1990. – № 3. – С. 159–161.

69. Терлецький В. Мазепа / В. Терлецький // Народна трибуна. – 1991. – № 147 (13 вересня). – С. 3–4 ; № 148 (14 вересня). – С. 4.

70. Україна перед Полтавською катастрофою. Полтавська катастрофа. Еміграція і смерть І. Мазепи // Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. / Н. Полонська-Василенко. – К., 1993. – Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року Н. Полонська-Василенко. Історія України. – С. 68–76.

71. Українська католицька церква і змагання Мазепи за суверенітет України // Отець Кость Панас. Історія Української церкви / Панас Кость отець. – Львів, 1992. – 160 с.

Надаються короткі відомості про діяльність Мазепи та причини переходу його на бік шведів.

72. Шевчук В. І славили, і ганили... Іван Мазепа в давній українській поезії / В. Шевчук // Пам'ятки України. – 1991. – № 6. – С. 36–39.

73. Юричко А. Герой 67 іноземних літературних творів / А. Юричко // Історичний календар 1997. – К., 1996. – С. 382.

За твердженням С. Білоконя, в зарубіжній літературі про гетьмана І. Мазепу написано 67 художніх творів. Серед авторів є Вольтер, Гюго, Пушкін, Рилєєв, Ф. Булгарін, поляки Ф. Гавронський, Б. Залеський, В. Богданко, Ю. Словацький, американці Д. Сміт, К. Вайт, Д. Г. Пейн та ін..

Мазепа і Глухів

74. Ільїн О. Іван Мазепа і Глухів: до 350-річчя народження Івана Мазепи / О. Ільїн // Народна трибуна. – 1994. – № 47 (18 червня). – С. 4.

75. Мицик Ю. Невідомі документи Івана Мазепи / Ю. Мицик // Пам'ятки України. – 1991. – № 6. – С. 56–57.

У публікації наводяться Універсали гетьмана І. Мазепи, серед яких один про підтвердження прав Глухівського жіночого монастиря на село Березу з усіма до нього належними володіннями.

76. Павленко С. О. Доба Мазепи у житті Глухова / С. О. Павленко // Історико-культурні надбання Сіверщини у контексті історії України : матеріали п'ятої науково-практ. конф. (18–19 квітня 2006 р.) / Мінбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 64–66.

77. Падение Софии: деятельность царя Петра до Первого азовського похода // Соловьев С. М. Сочинения. В 18 кн. Кн. 7 / С. М. Соловьев ; отв. ред. И. Д. Ковальченко, С. С. Дмитриев. – М., 1991. – Т. 13–14 : История России с древнейших времен. – С. 470–506, С. 617.

Йдеться про перебування Мазепи в Глухові, одруження князя Юрія Четвертинського з донькою Самойловича, які за вказівкою Мазепи мали жити в Глухівському повіті в хуторі Дунаєвському. Згадано про бійку Мазепи з Кочубеєм у будинку Міклашевського, лист Вініуса до Петра I про перебування в Глухові.

78. Ступак Ф. Я. Доброчинна діяльність гетьмана І. Мазепи / Ф. Я. Ступак // Український історичний журнал. – 2005. – № 1. – С. 138.

Іде спроба узагальнити доброчинно-меценатську діяльність гетьмана І. Мазепи. Згадані Глухівський Петропавлівський монастир та Глухівський

жіночий монастир, які мали Універсали на володіння маєтностями, видані І. Мазепою.

79. Черняхівська Г. Меценатство гетьмана І. Мазепи / Г. Черняхівська // Пам'ять століть. – 2000. – № 4. – С. 39–50.

Пилип Орлик

80. Мельник Л. Гетьман Пилип Орлик і Запоріжжя у 20-х – на початку 30-х років XVIII ст. / Л. Мельник // Пам'ять століть. – 1998. – № 6. – С. 45–53.

Наводяться уривки з листа П. Орлика до запорожців про підступність Москви, зазіхання її на територію та права українців. Йдеться й про запровадження в Глухові Малоросійської колегії.

81. Мельник Л. Остання битва за Гетьманщину. П. Орлик та запорожці проти Петра I у 1710–1714 рр. / Л. Мельник // Київська старовина. – 1994. – № 4. – С. 65–70.

ПІВНІЧНА ВІЙНА (1700–1721)

82. Маркевич А. Розгром Карла XII / А. Маркевич. – К. : Изд-во КГУ, 1946. – 114 с.

83. Мельник Л. Остання битва за Гетьманщину / Л. Мельник // Київська старовина. – 1994. – № 4. – С. 65–70.

Про битву П. Орлика, запорожців проти Петра I у 1710–1714 рр.

84. Панасенко В. В. Шлях армії Карла XII на Україну (1709) / В. В. Панасенко // Український історичний журнал. – 1991. – № 2. – С. 107–111.

Про події під час походу Карла XII на Україну, обіцянки Мазепи щодо підтримки шведів з боку козаків та населення, перехід Мазепи на бік короля, обрання в Глухові нового гетьмана. Вміщено спогади про участь українського населення у боротьбі проти шведів загонів під керівництвом І. Скоропадського та Д. Апостола.

85. Причини відступництва І. Мазепи : з листа П. Орлика до Стефана Яворського (1721 р.) // Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали : довідник : у 2 ч. / упоряд. І. О. Кресіна та ін. ; за ред. В. Ф. Панібудьласки. – К., 1997.– Ч. 1. – С. 202–203.

86. Тарле Е. В. Северная война и шведское нашествие на Россию / Е. В. Тарле. – М. : Изд-во АН СССР, 1958. – 478 с.

Наведено відомості про участь і боротьбу народних мас Глухівщини в північній війні 1700–1721 рр. на сторінках 62–63, 226, 254, 259, 273.

87. Фендрик Л. Карл XII і Петро I: боротьба за панування / Л. Фендрик, О. Янович // Київська старовина. – 1995. – № 3. – С. 39–48.

88. Хегман Б. Шведсько-українська велика стратегія щодо Росії (1709–1714 рр.) / Б. Хегман // Київська старовина. – 1994. – № 6. – С. 72–75.

89. Шутой В. Народна війна на Україні проти шведських загарбників у 1708–1709 рр. / В. Шутой. – К. : Держполітвидав УРСР, 1951. – 237 с.

ПЕРІОД ГЕТЬМАНЩИНИ

З історії Гетьманщини

90. Антонович В. Коротка історія козаччини / В. Антонович. – К. : Україна, 1991. – 158 с. : ілюстр. – (Книжковий архів). – ISBN 5-319-01016-8.

На сторінках книги оживає сива давнина – історія славного козацтва Запорозької Січі. Значну увагу автор приділяє державному ладу на Гетьманщині періоду гетьманування І. Скоропадського, П. Полуботка, Д. Апостола та К. Розумовського.

91. Антонович В. Про козацькі часи на Україні / В. Антонович ; післямова М. Ф. Слабошпицького ; комент. О. Д. Василюк та І. Б. Гирича. – К. : Дніпро, 1991. – 238 с. – ISBN 5-308-01400-0.

Книга – захоплююча розповідь про славетну історію Запорозької Січі (від витоків і до злочинного зруйнування її Російським царатом).

92. Белашов В. та ін. Глухів на зламі тисячоліть: історико-краєзнавчий нарис / В. Белашов, С. Жукова, В. Панасюк. – Суми : АС–Медіа, 2002. – 96 с.

У книзі простежується багатовікова історія Глухова – одного з найдавніших міст України. Період 1708–1782 року висвітлюється у розділі «Тисячолітній Глухів».

93. Белашов В. І. Гетьманщина мовою документів і матеріалів другої половини XVII–XVIII ст. Збірник документів і матеріалів : хрестоматія-посіб. / В. І. Белашов. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2006. – 184 с.

94. Боротьба селян і козаків Лівобережжя, Слобожанщини та Запоріжжя у XVIII ст. // Історія України від найдавніших часів до кінця XX століття : у 2 т. – К., 1991. – Т. 1. : курс лекцій. – С. 318–335.

95. Верстюк В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодні: Хронологічний довідник / В. Ф. Верстюк, О. М. Дзюба, В. Ф. Непринцев та ін. – К. : Наукова думка, 1995. – 688 с.

Довідник є найповнішим зібранням фактографічного матеріалу історії України, впорядкованого за хронологічним принципом. Він відтворює декілька тисяч визначних подій українського минулого. Читач знайде в ньому інформацію й про Глухівський період (1708–1782 рр.).

96. Вечерський В. Глухів. // Отчий край 86: Історико-літературний збірник. Вип. 2 / В. Вечерський. – К. : Молодь, 1986. – С. 153–159.

У своєму нарисі В. Вечерський розповідає про історію Глухова, наголошуючи на необхідності збереження цього незвичайного міста.

97. Гаєцький Ю. Походження старшинських родів в Гетьманщині / Ю. Гаєцький // Українська культура. – 1995. – № 4. – С. 32–34.

98. Голубоцький В. Запорозьке козацтво / В. Голубоцький. – К. : Вища школа, 1994. – 539 с.

Автор проводить нас героїчними шляхами майже 300-річної історії козацької минувшини, аж до останнього вільного подиху Запорозької січі, трагічно обірваного волею Катерини II. Глухівський період відображено у

розділі XIII. Автор розповідає про запорозьке козацтво кінця XVII – початку XVIII століття.

99. Дещинський Л. Є та ін. Історія України та її державності : навч. посіб. / Л. Є. Дещинський. – Вид. 3-є, перероб. і доповн. – Львів : Бескид Біт, 2005. – 386 с.

У змісті наявні розділи: 1) Україна у часи Руїни і Гетьманства І. Мазепи, 2) Знищення російським самодержавством української державності.

100. Дорошенко Д. І. Огляд української історіографії. Державна школа: Історія. Політологія. Право / Д. І. Дорошенко. – К. : Українознавство, 1996. – 255 с.

Фундаментальний твір Д. І. Дорошенка, написаний на початку 20-х років, являє собою узагальнююче дослідження з української історіографії. Охоплено час від XI до XX ст. На сторінках цього видання читач ознайомиться з історичними джерелами про події, пов'язаними з Глуховом, починаючи від часів гетьманування Д. Многогрішного.

101. Запорозьке козацтво кінця XVII – початку XVIII століття. Гетьман Мазепа і запорожці. Гетьман Орлик. Олешківська Січ // Голубоцький В. Запорозьке козацтво / В. Голубоцький. – К., 1994. – С. 449–494.

Місто Глухів згадується на сторінках 472, 473, 486.

102. Іванченко Р. Історія без міфів. Бесіди з історії української державності / Р. Іванченко. – К. : Укр. письменник, 1996. – 335 с.

Друга частина книги присвячена відродженню української держави часів козаччини та періоду гетьманату.

103. Історія української культури / під ред. І. Крип'якевича. – К. : Обереги, 1993. – 4 зшиток. – 48 с.

У 4-му зшитку факсимільного видання «Історії української культури» в 13-му розділі «Козацька держава» мова ведеться про державний устрій гетьманщини та про міста, що свого часу були гетьманськими столицями: Чигирин, Батурин, Глухів. Дослідник знайомить читачів з побутом та звичаями, що панували в резиденціях гетьманів І. Мазепи, Д. Апостола та К. Розумовського.

104. Классовая борьба украинского народа во второй половине XVII – середине XVIII в. // Швидко А. К. Социально-экономическое развитие Украины в XIV – середине XVIII века / А. К. Швидко. – Днепропетровск, 1998. – С. 71–79.

105. Коваленко Г. Українська історія. Оповідання з історії України від найдавніших до нових часів, з вступним словом про Всесвітню історію / Г. Коваленко. – К. : Велес, 1993. – 176 с.

Перше видання цієї книги вийшло в кінці 1906 року. Історія України подано в контексті Всесвітньої історії, що детальніше висвітлює долю нашого народу, пов'язаного з історією сусідніх народів і держав. Про складні часи в Україні після зради Мазепи та події, що відбувалися безпосередньо в Глухові, йдеться в розділі «Занепад України» книги XV на сторінці 37.

106. Крип'якевич І. Гетьманщина / І. Крипякевич // Дзвін. – 1990. – № 11. – С. 96–104.

107. Крушицький В. Ю. Історія України. Події. Факти. Дати. / В. Ю. Крушицький, Ю. А. Левенець. – 2-е вид. перероб. і доповн. – К. : Зодіак – ЕКО, 1993. – 176 с.

Відомості про досліджуваний період подано у розділі «Гетьманщина» на сторінці 38.

108. Малороссия // Василенко М. П. Вибрані твори : у 3 т. / відп. ред. Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко ; упоряд. І. Б. Усенко, Т. І. Бондарчук, Є. В. Ромінський. – К., 2006. – Т. 1 : Історичні праці – С. 279–308.

109. Підкова І. З. Довідник з історії України : в 3 т. Т. 1 : А-Й / І. З. Підкова, Р. М. Шуст. – К. : Генеза, 1995. – 239 с.

У довіднику Глухівський період відображений досить детально. Автори дають короткі матеріали про найважливіші події й факти української історії. Наведено біографії українських та зарубіжних державних, громадсько-політичних і військових діячів, письменників, вчених.

110. Політичний лад України – Гетьманщини (1648–1781) // Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. – К., 1993. – Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року. – С. 152–178.

111. Протоколы Верховного Тайного Совета как материал для истории Малороссии XVII в. : сборник Императорского Русского Исторического Общества, тома: 55, 56, 63, 69, 79, 84, 94, 101 // Василенко М. П. Вибрані твори : в 3 т. / відп. ред. Ю. С. Шемшученко,

І. Б. Усенко; упор. І. Б. Усенко, Т. І. Бондарчук, Є. В. Ромінський. – К., 2006.
– Т. 1 : Історичні праці. – С. 309–321.

112. Путро А. И. Левобережная Украина в составе Российского государства во второй половине XVIII века: Некоторые вопросы социально-экономического и общественно-политического развития : ист. моногр. / А. И. Путро. – К. : Высшая школа, 1988. – 144 с.

113. Рігельман О. І. Літописна оповідь про Малу Росію та її народ і козаків узагалі / вст. ст. упор. та примітки П. М. Саса, В. О. Щербака. – К. : Либідь, 1994. – 768 с. : ілюстр. – (Пам'ятки історичної думки України). – ISBN 5-325-00163-9.

На основі фактичного матеріалу у книзі представлено панораму історичного минулого українського народу від найдавніших часів до 80-х років XVIII ст. Автор надає характеристику всім гетьманам Війська Запорозького і подіям, що відбувалися за часів їхнього гетьманства.

114. Царствование Императора Петра II Алексеевича // Соловьев С. История России с древнейших времен Т. 19, Кн. 1 : История России в царствование Петра II-го и императрицы Анны Иоановны / С. Соловьев. – М., 1869. – С. 192–203.

Міститься згадка про відновлення гетьманства в Малоросії.

115. Струкевич О. Скасування герба України-Гетьманщини // Історичний календар 1997 рік / О. Струкевич. – К., 1996. – С. 361.

За часи гетьманування К. Розумовського козацький герб в документах іменували «національним гербом». На 40-й день свого перебування при владі

П. Румянцев запропонував скасувати цей геральдичний символ Гетьманщини та запропонував власні ескізи. Геральдмейстерська контора вибір зупинила на зображенні двоголового орла, на розгорнутих крилах якого помістили герби п'яти князівств: Київського, Переяславського, Стародубського, Сіверського, Чернігівського.

116. Струкевич О. Українська «нація до націоналізму»: пошуки критеріїв ідентичності в Україні-Гетьманщині XVIII ст. / О. Струкевич // Український історичний журнал. – 1999. – № 6. – С. 17–33.

117. Тодийчук О. В. Украина XVI–XVIII вв. в трудах Общества истории и древностей российских : моногр. / О. В. Тодийчук ; АН УССР. Институт истории ; отв. ред. Ф. П. Шевченко. – К. : Наукова думка, 1989. – 160 с. – Имен. указ. : с. 153–158. – ISBN 5-12-000666-3.

118. Українська держава XVIII ст // Вечерський В. Українська спадщина: Історико-культурне есе / В. Вечерський. – К., 2004. – С. 210–231.

У статті йдеться про початок гетьманування І. Скоропадського, гетьманську адміністрацію. Автор згадує про призначення наказним гетьманом чернігівського полковника П. Полуботка та полковника миргородського Д. Апостола. Виокремлено обрання гетьманом К. Розумовського.

119. Швидько Г. К. Джерела з історії Гетьманщини / Г. К. Швидько // Український археологічний щорічник. Нова серія. – К., 1992. – Вип. 17, Т. 4. – С. 274–277.

Глухівський період

120. Армен А. Е. Нумізматичні пам'ятки доби Великого князівства Литовського, Речі Посполитої та Гетьманщини на теренах Глухівщини / А. Е. Армен // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої науково-практ. конф. (17–18 травня 2007 р.). – Суми, 2007. – С. 58–61.

121. Белашов В. І. Глухів – столиця Гетьманської і Лівобережної України / В. І. Белашов // Історико-культурна спадщина Глухівщини : матеріали міжвузівської науково-практ. конф., присвяченої 1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол. : В. І. Белашов (голова), М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко. – Глухів, 1992. – С. 10–12.

122. Белашов В. І. Розвиток традиції українського літописання у «Глухівський період» історії України (1708–1782 рр.) / В. І. Белашов // Соборний майдан. – 2004. – № 5. – С. 3.

123. Белашов В. І. Розвиток традиції українського літописання у «Глухівський період» історії України (1708–1782 рр.) / В. І. Белашов // Соборний майдан. – 2004. – № 4. – С. 4.

124. Белашов В. І. Гетьманська столиця Глухів – культурний центр України XVIII століття / В. І. Белашов // Глухівщина. – 1995. – № 59 (9 серпня). – С. 3.

125. Белашов В. І. «Глухівський період» в історії України (1708–1782 рр.) / В. І. Белашов // Сіверянський літопис. – 1998. – № 6. – С. 86–93.

126. Белашов В. І. «Глухівський період» історії України (1708–1782 рр.) / В. І. Белашов // Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження. (Творча спадщина родини Марковичів) : матеріали наук. конф. (28–29 травня 1998 р. м. Глухів Сумської області) / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 1999. – С. 34–46 : ілюстр. – Бібліогр. : с. 44–46.

127. Белашов В. І. Глухів – столиця гетьманської і Лівобережної України : посіб. для учбової і наук. роботи студентів та учнів середніх шкіл до «Глухівського періоду» історії України (1708–1782 рр.) / В. І. Белашов ; ГДП імені С. М. Сергєєва-Ценського ; ред. В. М. Куриленко ; фото О. І. Вознюк ; худ. О. Є. Ковальов, Л. Д. Поповченко. – Глухів : Глухівська міська друкарня, 1996. – 145 с. : ілюстр. ; фото. – ISBN 5-7763-9372-8.

128. Болабольченко А. Бунтівні українці / А. Болабольченко // Вітчизна. – 1998. – № 5–6. – С. 98–101.

Мова йде про один із перших політичних процесів на Україні в період царювання Катерини II – 1767 рік. Згадується м. Глухів.

129. Борисенко В. А. До проблеми соціально-економічних факторів феномену державницької школи української історіографії XVII – початку XIX ст. / В. А. Борисенко // Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження. (Творча спадщина родини Марковичів) : матеріали наук. конф. (28–29 травня 1998 р. м. Глухів Сумської області) / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 1999. – С. 58–69.

130. Борисенко В. А. Глухів як колыска українського націоналізму. (До питання про витоки і деякі історичні параметри української національної ідеї). / В. А. Борисенко // Історико-культурна спадщина Глухівщини :

матеріали міжвузівської науково-практ. конф., присвяченої 1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол. : В. І. Белашов (голова), М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко. – Глухів, 1992. – С. 13–15.

131. Глухів // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К., 1990. – С. 167.

132. Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження. (Творча спадщина родини Марковичів) / упоряд. В. І. Акуленко, Н. В. Артикуца ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Ін Юре. – 1999. – 234 с .

У збірнику подано тексти доповідей і виступів на науковій конференції «Глухів і Глухівщини в історії українського національного відродження» (Творча спадщина родини Марковичів.) Ці матеріали дозволять краще усвідомити роль і значення «Глухівського періоду» в історії України, його вплив на сучасні процеси українського відродження.

133. Глухівська книжкова лавка // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К., 1990. – С. 169.

134. «Глухівський період» в історії України // Історія Русів. – К., 1991. – С. 267–317.

135. Глухівсько-Петропавлівський монастир // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К., 1990. – С. 171.

136. Глухов // Энциклопедический словарь : [в 86 т.] / изд. : Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1893. – Т. 8а, (16) : Германия – Го. – С. 904.

137. Глухов в прошлом и настоящем // Царенко М. По равнинам Десны и Сейма. – М., 1970. – С. 46–54.

Описано м. Глухів у першій половині XVIII століття.

138. Ведомость о положении и пространстве города Глухова Малороссийской Черниговской губернии // Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. / упорядкув. та предм. Т. Б. Ананьєвої – К., 1997. – С. 267–270.

Про розташування м. Глухів, землі, гуральню, ярмарки, народні збори та інше.

139. Вечерський В. В. Актуальні проблеми розвитку Глухова як заповідного міста / В. В. Вечерський // Історико-культурні надбання Сіверщини у контексті історії України : матеріали п'ятої науково-практ. конф. (18–19 квітня 2006 р.) / Держбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 6–9.

140. Вечерський В. В. Глухів / В. В. Вечерський, В. І. Белашов. – К. : Абрис, 2003. – 165 с. : ілюстр. – (Малі історичні міста України). – ISBN 966-531-138-7.

Автори розкривають значення глухівського періоду української історії, висвітлюють досі ще не з'ясовані в історіографії питання.

141. Время Скоропадского (1708–1722). Полуботок. Первая Малороссийская коллегия (1722–1727) // Василенко М. П. Вибрані твори : в 3 т. / відп. ред. Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко; упор. І. Б. Усенко, Т. І. Бондарчук, Є. В. Ромінський. – К., 2006. – Т. 1 : Історичні праці – С. 300–303.

142. Глуховская Рада // Соловьев С. М. Сочинения в 18-и кн. Кн. 6 / С. М. Соловьев ; отв. ред. И. Д. Ковальченко, С. С. Дмитриев. – М., 1991. – Т. 11–12 : История России с древнейших времен. – С. 372–396.

143. Даниило Апостол (1727–1734). Междугетманство (1734–1750). Граф К. Г. Розумовский (1750–1764) // Василенко М. П. Вибрані твори : в 3 т. / відп. ред. Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко; упор. І. Б. Усенко, Т. І. Бондарчук, Є. В. Ромінський. – К., 2006. – Т. 1 : Історичні праці – С. 303–305.

144. Деркач А. Глухів – гетьманська столиця / А. Деркач. – К. : Павлім, 2000. – 176 с. : ілюстр. – ISBN 966-76-48-50-8.

Книга знайомить з останньою гетьманською столицею Лівобережної України – Глуховом. Злети й падіння цього знаменитого міста постають перед читачем у великому часовому проміжку.

145. Задко В. «По болоту езицы и за Сутыском...» / В. Задко // Глухівщина. – 2004. – № 11 (11 лютого). – С. 2 ; № 23 (27 березня). – С. 4. – (Історія рідного краю).

У статті йдеться про с. Дунаєць в 1779–1781 роках.

146. ...Идоша на Глухов, ту и сташа... // М. Царенко По равнинам Десны и Сейма. – М, 1967. – С. 49–65.

Історія забудови Глухова – одного з найдавніших міст України від 1152 року до XVIII століття.

147. Історико-культурна спадщина Глухівщини : матеріали міжвузівської науково-практ. конф., присвяченої 1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол.: В. І. Белашов (голова), М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко – Глухів : ГДПІ, 1992. – 141 с.

148. Коваленко О. Б. Невідомий опис Глухова 1782 р. / О. Б. Коваленко, О. В. Гринь // Історико-культурні надбання Сіверщини у контексті історії України : матеріали п'ятої науково-практ. конф. (18–19 квітня 2006 р.) / Держбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 111–118.

Статистичний документ, що дозволяє охарактеризувати історичну топографію та топоніміку, міську забудову, економічне життя одного з найбільших міст Північного Лівобережжя напередодні пожежі 1784 року.

149. Коваленко О. Б. Неопубліковані описово-статистичні джерела з історії Глухова останньої чверті XVIII ст. / О. Б. Коваленко, О. В. Гринь // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої науково-практ. конф. (17–18 травня 2007 р.) : зб. наук. пр. – Суми, 2007. – С. 90–94.

150. Оборонні комплекси в системі населених місць // Архітектура й містобудівна спадщина доби Гетьманщини. Формування, дослідження, оборона / В. В. Вечерський. – К., 2001. – С. 96–102.

Мова йде про фортифікаційні споруди Глухова.

151. Краткое топографическое описание Новгородского Северского наместничества 1787 года / підготовка до друку і передм. О. Коваленка та І. Петренка // Сіверянський літопис. – 1995. – № 5. – С. 149–156.

Згадка про Глухівський повіт 1787 року.

152. Крип'якевич І. Остання козацька столиця / І. Крип'якевич, О. Субтельний // Панорама Сумщини. – 1992. – № 36. – С. 4–5.

153. Лівобережна Україна. Кінець Гетьманщини // А. Жуковський, О. Субтельний. Нарис історії України. – Львів, 1991. – С. 53–56.

Про Глухів в історії України.

154. «Містечко Новий Осторог» // Вечерський В. Глухів / В. Вечерський, В. Белашов. – К., 2003. – С. 15–26.

155. Наступники Мазепи // Крип'якевич І. Історія Козаччини : для народа і молоді / І. Крип'якевич. – Накладом фонду «Учіться брати мої». – Львів, 1922. – С. 66–69.

Йдеться про П. Орлика, І. Скоропадського, П. Полуботка, Д. Апостола.

156. Очерки русской культуры XVIII века. Ч. 3 : Наука. Общественная мысль / под ред. Рыбакова. – М. : МГУ, 1988. – 400 с. – ISBN 5-211-00161-3.

Книгу присвячено переломному етапу в розвитку культури Росії. У ній висвітлено найважливіші сторони духовного життя російського суспільства

XVIII ст., великий внесок в яке вклали вихідці з України-Гетьманщини, пов'язані з нею.

157. Педич В. П. Дослідження історії Гетьманщини учнями М. Грушевського на початку ХХ століття // Історико-культурна спадщина Глухівщини : матеріали міжвузівської науково-практ. конф., присвяченої 1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол. : В. І. Белашов (голова), М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко. – Глухів, 1992. – С. 52–54.

158. Перенесення столиці: причини та підстави // Вечерський В., Глухів / В. Вечерський, В. Белашов. – К., 2003. – С. 33–35.

159. Письма и бумаги Петра I. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1948. – Т. 8., Вып. I. – 405 с.

Місто Глухів згадано на сторінках 244, 247, 251, 256–260, 262, 263, 268–270, 273–275, 284–286, 288, 295, 301–302, 305–307, 309, 311–312, 314, 329, 343, 352.

160. План города Глухова // Описи Лівобережної України кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст. / упорядкув. та передм. Т. Б. Ананьєвої – К., 1997. – С. 272–273.

161. Прокоп'юк О. «Учреждение о конвой почте в Малой Росии...» (До історії функціонування Київської духовної консисторії у ХVІІІ ст.) / О. Прокоп'юк // Київська старовина. – 2007. – № 4. – С. 127–139.

Після реформ, проведених генерал-губернатором графом П. Румянцевим, на території Гетьманщини з'явилась пошта як інститут

загального користування. Глухів відігравав не останню роль в поштовому сполученні.

162. Роль Гетьманщини в історії української державності // Белашов В. І. Глухів – столиця Гетьманщини (До «Глухівського періоду» історії України (1708–1782 рр.)) : моногр. / В. І. Белашов ; Глухівський державний педагогічний університет ; Державний історико-культурний заповідник у місті Глухові. – Глухів, 2005. – С. 32–34.

163. Січинський В. Чужинці про Україну / В. Січинський // Вітчизна. – 1991. – № 9. – С. 171–182.

Глухів згадується в описах датського посла Ю. Юста, що в 1709–1712 роках відвідував Росію, а в 1711 році переїздив через усю Україну. Відвідав він і Глухів, де був прийнятий у резиденції гетьмана І. Скоропадського.

164. О Глуховских статьях // Соловьев С. М. Сочинения в 18 кн. Кн. 6 / С. М. Соловьев ; отв. ред. И. Д. Ковальченко, С. С. Дмитриев. – М., 1991. – Т. 11–12 : История России с древнейших времен .– С. 397–420.

Лазар Баранович клопочеться про непорушення Глухівських статей.

165. Струкевич О. Остання спроба захистити гідність України – Гетьманщини / О. Струкевич // Історичний календар 1997. – К., 1996. – С. 319–320.

Розкрито питання боротьби за козацькі вольності під час правління Катерини II. Найбільшого напруження політичне протистояння досягло у Ніжинській справі. П. Рум'янцев розпочав судову справу проти Григорія Волинського, обраного депутатом від ніжинського та батуринського

старшинства й шляхетства до законодавчої комісії, та найактивніших українських старшин і канцеляристів, які прагнули захистити українські порядки.

166. Соловьев С. М. Сочинения в 18 кн. Кн. 6. / С. М. Соловьев ; отв. ред. И. Д. Ковальченко, С. С. Дмитриев. – М. : Мысль, 1991. – Т. 11–12 : История России с древнейших времен. – С. 124, 126, 128, 319, 370, 399, 401, 414, 450, 454, 587.

Згадка про м. Глухів.

167. Соловьев С. М. Сочинения : в 18 кн. Кн. 7 / С. М. Соловьев ; отв. ред. И. Д. Ковальченко, С. С. Дмитриев. – М. : Мысль, 1991. – Т. 13–14 : История России с древнейших времен. – С. 472, 500, 617.

Згадуються Глухівський повіт і м. Глухів.

168. Сохань П. С. Сумщина в історіографічній та джерельній спадщині гетьманщини XVIII століття / П. С. Сохань // Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження. (Творча спадщина родини Марковичів) : матеріали наук. конф. (28–29 травня 1998 р. м. Глухів Сумської області) / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 1999. – С. 19–30.

169. Стожок М. П. Маловідомі документи про розвиток феодальних відносин на Глухівщині в XVII–XVIII ст. / М. П. Стожок // Історико-культурна спадщина Глухівщини : матеріали міжвузівської науково-практ. конф. присвяченої 1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол. : В. І. Белашов (голова), М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко. – Глухів, 1992. – С. 25–27.

170. Столиця: падіння Батурина; новий гетьман І. Скоропадський; анафема Мазепі; нова столиця // Вечерський В. Глухів / В. Вечерський, В. Белашов. – К., 2003. – С. 27–32.

171. Столиця // Вечерський В. Українська спадщина: історико-культурологічні ессе / В. Вечерський. – К., 2004. – С. 201–209.

172. Столиця: «Глухівський період» історії України // Белашов В. І. Глухів – столиця Гетьманщини (До «Глухівського періоду» історії України (1708 –1782 рр.)) : моногр. / В. І. Белашов ; Глухівський державний педагогічний університет ; Державний історико-культурний заповідник у місті Глухові. – Глухів, 2005. – С. 32.

173. Страшко В. Перша ліквідація гетьманства та її наслідки / В. Страшко // Старожитності. – 1993. – № 7 – 8 (43–44). – С. 6–7.

174. Струкевич О. Катерина II та Українська козацька держава / О. Струкевич // Пам'ять століть. – 2000. – № 1. – С. 83–97.

175. Субтельний О. Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст. / пер. з англ. В. Кулика / О. Субтельний. – К. : Либідь, 1994. – 240 с.

У книзі відомого в Україні канадського історика й політолога проаналізовано один з найбільш фальсифікованих періодів української історії – перша половина XVIII століття.

176. Терлецький В. Глухів в загальному процесі національного самоутвердження XVIII ст. / В. Терлецький // Історико-культурна спадщина Глухівщини : матеріали міжвузівської науково-практ. конф., присвяченої

1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол. : В. І. Белашов (голова), М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко.– Глухів, 1992. – С. 15–19.

177. Ткаченко В. Як зростали межі Глухова / В. Ткаченко // Глухівщина. – 2006. – № 40. – С. 3.

178. Ткаченко В. Гетьманство в Україні / В. Ткаченко // Глухівщина. – 1995. – № 3. – С. 3.

Автор описує процес виникнення та ліквідації гетьманства.

179. Українська держава XVIII ст.: гетьманство за І. Скоропадського; Малоросійська колегія (1722 р.); Наказний гетьман; П. Полуботок та Малоросійська колегія під керівництвом Вільямінова – двовладдя; Д. Апостол; Правління Гетьманського уряду; К. Розумовський // Вечерський В. Глухів / В. Вечерський, В. Белашов. – К., 2003. – С. 41–58.

180. Украина в XVIII в. // Ефименко А. Я. История украинского народа / А. Я. Ефименко. – К., 1990. – С. 299–362.

Наведено інформацію про Глухів, Генеральну військову канцелярію, Малоросійську колегію.

181. Уничтожение гетьманства. Управление графа П. А. Румянцева. Введение в Малороссии общерусских порядков // Василенко М. П. Вибрані твори в 3 т. / упоряд. : І. Б. Усенко (кер. кол.), Т. І. Бондарчук, Є. В. Ромінський. ; відповід. ред. : Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко / М. П. Василенко. – К., 2006. – Т. 1 : Історичні праці – С. 305–307.

182. Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Українська Радянська Енциклопедія імені М. П. Бажана, 1990. – С. 167; 169; 171.

Короткі відомості про Глухів, Глухівську книжкову лавку, Глухівсько-Петропавлівський монастир.

183. Шемшученко Ю. С. Глухівська рада 1750 – зібрання, що відбулося 22 лютого у м. Глухові (тепер Сум. обл.), на якому обрано ост. Гетьмана Лівобережної України К. Розумовського / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1998. – С. 598.

184. Шемшученко Ю. С. Малоросійська колегія – орган цар. адміністрації по управлінню Лівобереж. Україною у 18 ст. / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 565 – 566.

Правління «Гетьманського уряду» (1734 –1750)

185. Междогетманство. Шестиглавое правление // Маркевич М. Історія Малоросії : [у 2-х т.] / відп. ред. і автор передм. Ю. С. Шемшученко. Примітки О. В. Кресіна. – К., 2003. – С. 592–602.

186. Междогетманство. Малороссийская коллегия // Маркевич М. Історія Малоросії : [у 2-х т.] / відп. ред. і автор передм. Ю. С. Шемшученко. Примітки О. В. Кресіна. – К., 2003. – С. 574–578.

187. Мельник Л. Г. Правління гетьманського уряду (1733–1735 рр.) / Л. Г. Мельник // Український історичний журнал. – 2001. – № 5. – С. 81–91.

У статті йдеться про останні дні гетьманування Д. Апостола та розпорядження Анни Іоанівни стосовно правління в Україні. Після смерті Д. Апостола призначався уряд з 3-х малоросійських та 3-х великоросійських осіб. Правити в Україні повинні були великороси, а малороси – «персони одне никакой власти иметь не будут». З 21.04.1735 р. надійшов указ з Сенату, що робив Шаховського фактично одноосібним правителем Гетьманщини.

188. Правління «Гетьманського уряду» (1734–1750) // Белашов В. І. Глухів – столиця Гетьманщини (До «Глухівського періоду» історії України (1708 –1782 рр.)) : моног. / В. І. Белашов ; Глухівський державний педагогічний університет ; Державний історико-культурний заповідник у місті Глухові. – Глухів, 2005. – С. 48–52.

189. Правління Гетьманського уряду (1734–1750) // Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. / Н. Полонська-Василенко. – 2-е вид. – К., 1993. – Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року. – С. 91–96.

Козацьке право

190. Артикуца Н. В. Перший кодекс українського права та його роль у формуванні юридичної термінології східнослов'янських мов // Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження. (Творча спадщина родини Марковичів) : матеріали наук. конф. (28–29 травня 1998 р. м. Глухів Сумської області) / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 1999. – С. 93–100.

191. Белашов В. І. Міське управління Глухова в другій половині XVII–XVIII ст. / В. І. Белашов, В. Г. Хоменко // Історико-культурна спадщина Глухівщини : матеріали міжвузівської науково-практ. конф., присвяченої 1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол. : В. І. Белашов, М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко. – Глухів, 1992. – С. 19–21.

192. Белашов В. І. Міське управління Глухова у другій половині XVII та початку XVIII ст. / В. Белашов // Народна трибуна. – 1994. – № 16 (2 березня). – С. 4.

193. Бойко І. Договірне право Гетьманщини за «Правами, за якими судиться малоросійський народ» 1743 року / І. Бойко // Право України. – 1998. – № 5. – С. 98–100.

194. Бойко І. Про цивільне право Гетьманщини за Кодексом 1743 р. / І. Бойко // Право України. – 1999. – № 3. – С. 88–100.

8 липня 1743 р. у м. Глухові членами кодифікаційної комісії був підписаний проект Кодексу під назвою «Права, за якими судиться малоросійський народ». У статті детально розглядаються глави, з яких складався цей кодекс.

195. «Вивід прав» Пилипа Орлика (1712 р.) // Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали : довідник : у 2 ч. / упоряд. : І. О. Кресіна та ін. ; за ред. В. Ф. Панібудьласки. – К, 1997. – Ч. 1. – С. 225–230.

196. Вислобоков К. А. «Суд і розправа в правах малоросійських» Федора Чуйкевича в контексті європейського кодифікаційного процесу XVII-

XVIII ст. / К. А. Вислобоков // Правова держава : щорічник наукових праць. – К., 2011. – Вип. 22. – С. 436 – 445.

Статтю присвячено визначній пам'ятці українського права XVIII ст. – проекту реформування судової системи Гетьманщини відомого правника Федора Чуйкевича.

197. Гамбург Л. Магістратські і ратушні суди у самоврядуванні міст України-Гетьманщини XVII–XVIII ст. / Л. Гамбург // Право України. – 2000. – № 4. – С. 100–114.

У публікації розглядається діяльність судів періоду правління гетьманів від І. Брюховецького до К. Розумовського. Серед міст, що мали магдебургію, згадується Глухів. У ньому, як і в деяких інших містах, судова компетенція магістратів присвоювалася російським комендантським канцеляріям.

198. Гамбург Л. Формування кадрового складу та визначення спеціалізації статутних судів Лівобережної України / Л. Гамбург // Право України. – 2004. – № 6. – С. 106–109.

199. Гамбург Л. Формування судової компетенції гетьмана і старшинських рад в козацькому судоустрої Війська запорозького / Л. Гамбург // Право України. – 2005. – № 1. – С. 115–119.

200. Лозенко Л. Архівні втрати України: вивезене до Росії: [документи, справи таємного діловодства 1750, книжкові збірки з 1720 р.] / Л. Лозенко // Пам'ятки України. – 1994. – № 3–6. – С. 87–91.

201. Нарис історії судового устрою. Доба Гетьманщини // Падох Я. Суди і судовий процес старої України: нарис історії / Я. Падох. – Нью-Йорк ; Сідней ; Торонто ; Львів, 1990. – С. 25–37.

У публікації йдеться про два періоди судоустрою: 1) Козацькі суди (1648–1760– 763 рр.); 2) так звані Статутові суди (1763–1783 рр.). Детально розглядаються види судів цих періодів.

202. Нарис історії українського судового процесу. Доба Гетьманщини // Падох Я. Суди і судовий процес старої України: нарис історії / Я. Падох. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто ; Львів, 1990. – С. 73–128.

Прикметою судового процесу Гетьманщини є його єдність для всіх верств населення та всіх судів (за малим винятком). Хибою є подальше невідокремлення норм процесуального права від карного. Відмінність процесуального права і права матеріального щораз глибше усвідомлюється козацькими правниками. Глави 7 і 8 (а частина 9) козацького кодексу 1743 року становлять майже окремий кодекс процесуального права України.

203. Кисіль І. Міщани в соціальній структурі населення міст Гетьманщини (50–60 рр. XVIII ст.) / І. Кисіль // Пам'ять століть. – 2005. – № 3–4. – С. 224 –234.

Метою статті є характеристика особливостей правового статусу міщан та визначення їхнього місця у соціальній структурі населення Гетьманщини середини XVIII століття.

204. Конституція Пилипа Орлика. Пакти й конституції законів та вольностей Війська Запорозького // Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали : довідник : у 2 ч. Ч. 1. / упоряд.

І. О. Кресіна (керівник), О. В. Кресін, В. Ляхоцький, В. Ф. Панібудьласка ; за ред. В. Ф. Панібудьласки. – К. : 1997. – С. 209–225.

205. Права, за якими судиться малоросійський народ. 1743 / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського ; упоряд. К. А. Вислобоков ; відп. ред. та авт. передм. Ю. С. Шемшученко. – К. : [б. в], 1997. – 547 с. (Пам'ятки політико-правової культури України).

Дане видання є другою з 1879 р. публікацією визначної пам'ятки українського права – «Права, за якими судиться малоросійський народ » 1743 р. Пам'ятка стосується складного періоду боротьби Гетьманщини за автономію, можливість жити за своїми правами і вольностями. У книзі подано також наукову розвідку про створення «Прав», їх структуру і зміст. Видання здійснене з урахуванням новітніх архівних знахідок і на основі узагальнення теоретичних досліджень «Прав» як в Україні, так і поза її межами.

206. Правознавча спадщина Глухівщини : зб. праць / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка; упоряд. І. Б. Усенко. – К. : Юридична думка, 2008.– 352 с.

Ця книга є збірником праць відомих вітчизняних правознавців та істориків, уродженців Глухівщини, які досліджували процеси державотворення і право творення за часів Гетьманщини, коли Глухів був її столицею (XVIIIст.). Подані також деякі наукові роботи з проблем сучасної теорії права. Присвячується 300-річчю проголошення Глухова столицею Гетьманщини.

207. Прикрепление крестьян в Малороссии // Василенко М. П. Вибрані твори : в 3 т. Т. 1 : Історичні праці / М. П. Василенко ; упоряд. : І. Б. Усенко (кер. колективу), Т. І. Бондарчук, Є. В. Ромінський ; відп. ред. : Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко. – К, 2006. – С. 384–395.

208. Слабченко М. Як судився малоросійський народ / М. Слабченко // Київська старовина. – 1994. – № 1. – С. 44–52.

Описано статут, яким користувалися в Гетьманщині у XVIII столітті. Перша редакція «Прав».

209. Сокур Ю. Торгівля і підприємництво у Запорозькій Січі і гетьманській Україні / Ю. Сокур // Право України. – 2000. – № 4. – С. 100–114.

Згадується конференція представників українського купецтва тодішніх головних міст: Києва, Чернігова, Ніжина, Полтави, яка проходила на початку 1728 р. у Глухові. Резолюція конференції вимагала зміни економічної політики російського уряду щодо України.

210. Сухонос В. Становлення інституту державного контролю: історико-правовий аспект / В. Сухонос // Право України. – 2005. – № 2. – С. 103–108.

Короткі відомості про становлення й розвиток державного контролю та нагляду від часів князя Олега до сьогодення.

211. Україна і світ в період розкладу феодалізму і генези буржуазного суспільства (XVI–XVIII ст.) // Царенко О. М. Економічна історія України і світу : навч. посіб. / О. М. Царенко, А. С. Захарчук. – Суми, 2001. – 311 с.

Проаналізовано звернення українського старшинства у 1775 році до малоросійського губернатора П. Рум'янцева з проханням у визначенні прав на землю. Царський уряд зрівняв права української старшини з російським дворянством, скасувавши особливості адміністративно-територіального устрою Лівобережної України. Право участі в місцевій адміністрації та суді установилося дворянам, які мали вотчину й проживали в даній губернії. Указ 1783 р. закінчив процес nobilitації української старшини.

212. Чехович В. А. «Суд і розправа в правах Малоросійських» – визначна пам'ятка права України 18 ст., складена в результаті приват. кодифікації протягом 1750-58 кандидатом у члени Генерального військового суду Ф. О. Чуйкевичем / В. А. Чехович // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 5 : П – С / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – С. 686 – 687.

213. Шемшученко Ю. С. «Права, за якими судиться малоросійський народ» – видатна пам'ятка українського права, кодифікована в Глухові у XVIII столітті // Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження. (Творча спадщина родини Марковичів) : матеріали наук. конф. (28–29 травня 1998 р. м. Глухів Сумської області) / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 1999. – С. 5–10.

Військо періоду Гетьманщини

214. Белашов В. І. Яким був Глухівський козацький полк? / В. І. Белашов // Народна трибуна. – 1994. – № (5 березня). – С. 3.

215. Глухівська сотня // Величко С. В. Літопис / С. В. Величко ; пер. з книжної укр. мови, комент. В. О. Шевчука ; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1991. – Т. 2 – С. 41.

216. Дашкевич Я. Полково-сотенний лад XVII–XVIII століть на Україні – штучна «біла пляма» / Я. Дашкевич // Пам'ятки України. – 1990. – № 1. – С. 6–8.

217. Дашкевич Я. Гетьманська Україна: Полки. Полковники. Сотні. Лівобережжя / Я. Дашкевич // Пам'ятки України. – 1990. – № 3. – С. 18–20.

218. Коваленко Ю. О. Глухівські гармати XVII–XVIII ст. / Ю. О. Коваленко // Збереження історико-культурних надбань Сіверщини : матеріали четверої науково-практ. конф. (21–22 квітня 2005 р.) / Держбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2005. – С. 70–74.

219. Панашенко В. Бунчукові товариші / В. Панашенко // Київська старовина. – 1997. – № 5. – С. 24–40.

Автор повідомляє про чин бунчукових товаришів, запроваджений І. Мазепою з метою надання шляхетського лоску й пишності гетьманській резиденції. Перші бунчукові товариші були юнаками з сімей генеральної старшини й полковників, які у мирний час перебували біля гетьмана й виконували його доручення, а під час війн слідували за ним під командуванням генерального бунчужного. У XVIII ст. бунчукові товариші становили значну частину соціальної еліти Гетьманщини.

220. Панашенко В. Військові товариші / В. Панченко // Київська старовина. – 1998. – № 3. – С. 166–174.

Наведено «Табель о войсковыхъ товарищехъ служащихъ 1763 г.».

221. Панащенко В. Бунчукові товариші / В. Панащенко // Київська старовина. – 1997. – № 5. – С. 24–40.

Згадка про глухівську сотню на сторінці 32.

222. Путро О. Українське козацьке військо / О. Путро // Київська старовина. – 1997. – № 6. – С. 3–33.

Автор розкриває питання про козацьке військо України-Гетьманщини.

223. Путро О. Українське козацьке військо / О. Путро // Київська старовина. – 1998. – № 1. – С. 3–25.

224. Реєстр козацької старшини 1744 року / публікація В. Сергійчука // Київська старовина. – 1992. – № 5. – С. 19–24.

Публікація даного реєстру дає змогу ознайомитися з іменами, датами й фактами, що стосуються козацької старшини Гетьманщини, в тому числі Глухівської сотні.

225. Репан О. Мобілізація козаків Гетьманщини для воєнних походів у 1735–1739 роках / О. Репан // Київська старовина. – 2000. – № 1. – С. 18–29.

Описано діяльність Генеральної військової канцелярії щодо мобілізації для Кримського походу.

226. Симоненко В. Кризь тенета вірно підданства. (До історії Ніжинського полку у XVII–XVIII ст.) / В. Симоненко // Сіверянський літопис. – 1995. – № 4. – С. 115–118.

У статті йде мова про політику кийка і пряника Петра I і Катерини II. Кийок – це знищення борців за Україну, а пряник – родючі українські землі, дворянські титули, тисячі кріпаків для представників української еліти. Також йдеться про злочинне ставлення щодо українців, застосоване діячами російського царизму XVII–XVIII ст. та його прибічниками з числа представників козацької старшини.

227. Сокирко О. Сердюцька піхота українських гетьманів / О. Сокирко // Київська старовина. – 1999. – № 6. – С. 49–60.

228. Сокирко О. Муштрові статuti гетьманського війська 1756 р. / О. Сокирко // Київська старовина. – 2005. – № 5. – С. 67–80.

229. Сокирко О. «Малоросійська ручниця» і переозброєння козацького війська 1728 – 1750 рр. / О. Сокирко // Київська старовина. – 2005. – № 6. – С. 3–11.

230. Сокирко О. Жолдацькі формування в Гетьманщині 1665–1765 рр. / О. Сокирко // Український історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 64.

У статті автор подає історію виникнення й розвитку маловідомого складника гетьманського війська кінця XVII початку XVIII ст. – жолдацьких команд, що несли караульну службу при гетьманах та центральних установах козацької держави. Розглядається соціальний та службовий статус жолдаків, їхнє соціальне походження, майновий стан, умови служби.

231. Стороженко І. Збройні сили України від останньої третини XVII ст. до кінця XVIII ст. / І. Стороженко // Український історичний журнал. – 1998. – № 1. – С. 87–93.

Зроблено акцент на тому, що серед козацьких полків був і Глухівський (1663 – 1665 рр.), створений за часів гетьманату І. Брюховецького. Розглянута динаміка реформування козацьких полків та управління українським військом з 1706–1786 рр.

232. Токарев С. А. Глухівська сотня за матеріалами Генерального слідства про маєтності Ніжинського полку 1729–1730рр. / С. А. Токарев // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої науково-практ. конф. (17–18 травня 2007 р.). – Суми, 2007. – С. 87–89.

233. Управління Малоросією. Сотні полкові, крім полку Полтавського і курені січові. // Белашов В. І. Гетьманщина мовою документів і матеріалів другої половини XVII–XVIII ст. : зб. док. і матеріалів : хрестоматія-посіб. / В. І. Беланов ; Глухівський ДПУ ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 173–176.

Надається перелік полків та сотень. Вказано, що до Ніжинського полку входила Глухівська сотня, яка мала в підпорядкуванні 1 місто, 75 сіл та селищ та 136 хуторів.

234. Шемшученко Ю. С. Глухівська сотня – найбільша сотня Ніжинського полку з центром у м. Глухові (тепер Сум. обл.) / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1998. – С. 598 – 599.

235. Шемшученко Ю. С. Глухівський полк – військ. та адм.-тер. Одиниця Гетьманщини / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1998. – С. 599.

236. Яценко В. Нищення козацького стану / В. Яценко // Слобожанщина. – 2001. – № 17. – С. 233–237.

У публікації йдеться про політику російського уряду Російської імперії за часів Петра I, спрямовану на ліквідацію автономних околиць й інкорпорацію їх до складу унітарного імперського організму. Це призвело до використання козаків у імперських війнах, на загальнодержавних роботах у поєднанні з процесом захоплення старшиною козацьких земель, викликав зубожіння козацького стану й занепаду його мілітарної організації. Це створило підґрунтя для остаточної ліквідації козацького військового формування.

Доба військових канцеляристів

237. Белашов В. І. Неопублікований літопис Г. Покаса «Дві історії о козацьком народі» // Матеріали науково-практичної конференції на тему «Розвиток освіти і культури України в XVII–XIX ст.» 22–23 листопада 1999. – Глухів, 1999. – С. 37–39.

Автор статті наводить короткий зміст літопису, зазначаючи, що передмова твору свідчить про те, що Г. Покас керувався високою патріотичною ідеєю при його написанні. Григорій Покас – уродженець міста Погар Стародубського полку, 1742 – 1757 рр. служив військовим канцеляристом у Глухові, був у родинних зв'язках з М. Ханенком. Після 1758 р. Покас став погарським війтом із званням військового товариша.

238. Бовгиря А. М. «Літопис Грабянки»: питання першооснови / А. М. Бовгиря // Український історичний журнал. – 2003. – № 4. – С. 75–88.

Наведено факт існування близько 50 списків «Літопису Грабянки». Лише окремі з них означені ім'ям ймовірного автора. Сам літопис витворився на основі вже готової компіляції. Різні видатні постаті (П. Куліш, М. Маркович, Ф. Туманський) по-різному називали цей твір, а також виражали сумнів щодо авторства Григорія Грабянки.

239. Верба І. Яків Маркович та його щоденник / І. Верба // Історичний календар 2000. – К., 1999. – С. 267–268.

Подано короткий родовід Марковичів. Приводом до написання «Щоденника» Я. Марковичем була «Кроніка» 1652–1712 рр. П. Полуботка. Спочатку Я. Маркович доповнив цю «Кроніку», а потім почав вести свій «Діаріуш». У 1859 р. частину видав онук О. М. Маркович. Не повністю видав «Щоденник» Я. Марковича у 3-х томах в міжчасі 1893–1897 років О. М. Лазаревський. Опрацював «Щоденник» до 1740 р. та видав у 1913 році М. С. Грушевський. Частина залишилася ним не опрацьована та невидана.

240. Болотова Г. Угода з сатаною в Глухові (1749 р.) / Г. Болотова, В. Улянич // Пам'ятки України. – 1993. – № 1–6. – С. 219–221.

У публікації наведено кілька документів XVIII ст., де якраз оповідається про спробу угоди із сатаною військового канцеляриста Івана Роботи. Ця угода була випадково знайдена глухівськими козаками, а один з них, Федір Рудковський, передав її із своїм донесенням до Генеральної військової канцелярії, де служив І. Робота.

241. «Діаріуш» М. Д. Ханенка // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К, 1990. – С. 229.

Довідка про щоденникові записи представника української старшини М. Д. Ханенка, що охоплюють першу половину 1722 року.

242. Дзюба О. Українці за кордоном / О. Дзюба // Людина і світ. – 1993. – № 4–5. – С. 48–51.

У XVIII ст. вихованці Київської академії, колишні співаки й канцеляристи, високоосвічені й порядні люди були серед церковного причту при православних церквах у Берліні, Лондоні, Стокгольмі, Парижі, Пекіні та інших столицях. Вони цікавилися науками, навчалися в іноземних університетах, збирали книги і дивували своїм високим рівнем освіти іноземців.

243. Дзюба О. Полетика і Ханенко / О. Дзюба // Старожитності. – 1994. – № 7–8 (66–67). – С. 24.

Описано навчання за кордоном дітей І. П. Кулябки, М. Ханенка. Син М. Ханенка, Василь, вчився в університеті в м. Кіль разом з І. Полетикою. Священик православної церкви сповіщав М. Ханенка про недостойну поведінку сина. Професор Козе вислав батькові атестат, який свідчив про успіхи юнака у навчанні та рекомендував послати Василя в університет м. Сні. Наводиться один з листів М. Ханенка до сина, в якому він пропонує синові знайти вчителя, який би приїхав до Глухова, аби працювати в гімназії.

244. Заїка В. В. Глухівська Марковичіана / В. В. Заїка. // Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження. (Творча спадщина родини Марковичів) : матеріали наук. конф. (28–29 травня 1998 р.

м. Глухів Сумської області) / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка – К., 1999. – С. 109–110.

Автор досліджує напрацювання роду Марковичів: Я. А. Маркович «Щоденник генерального підскарбія» (1696–1770 рр.) – події 1716–1767 рр. Я. М. Маркович (1776–1804 рр.) «Записки о Малороссии, ее жителях, произведениях». О. М. Маркович (1790–1865 рр.) упорядкував архів діда Я. А. Марковича, опублікував 1859 р. М. А. Маркович (1804–1860 рр.) «История Малороссии» в 5 т.

245. Ільїн О. Брестські витоки «Разговора Великороссии с Малороссиею» / О. Ільїн // Сіверянський літопис. – 1998. – № 6. – С. 159.

На думку вчених, автором книги «Розмова поляка з литвином» польською мовою є історик і юрист, віленський війт Ратондус. У 1564–1565 рр. її надрукував у Бресті поет, композитор і видавець Кипріан Базилик. С. Дівович міг знати про цю книгу, тому, що «твори Ратондуса і Дівовича об'єднує і подібність назв, і спільна тема: рівність двох народів, сполучених в єдину конфедеративну державу». 21 вересня 1762 року С. Дівович написав «Разговор Великороссии с Малороссиею» в Глухові.

246. Карлюк П. М. Творчість Семена Дівовича в контексті української національної самосвідомості XVIII ст. / П. М. Карлюк // Історико-культурна спадщина Глухівщини : матеріали міжвузівської науково-практ. конф., присвяченої 1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол.: В. І. Белашов (голова), М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко.– Глухів, 1992. – С. 95–97.

247. Литвинова Т. Про невідомий список «Разговора Великороссии с Малороссией» Семена Дівовича / Т. Литвинова // Київська старовина. – 2000. – № 1. – С. 155–158.

248. Насінник Ю. «Дневные записки» Якова Марковича як джерело до вивчення українського чоловічого одягу 17-18 ст. / Ю. Насінник // Народна творчість та етнографія. – 2005. – № 6. – С. 101–103.

249. Оглоблін О. До питання про автора «История русов» / О. Оглоблін // Київська старовина. – 1997. – № 6. – С. 69–95 ; 1998. – № 1. – С. 100–132.

Досліджуючи твір «История русов», автор подає гіпотезу про те, що основними претендентами на авторство цього твору можуть бути батько і син Ханенки. Однак історик не наполягає на своїй версії.

250. Пироженко М. Канцелярський курінь у Глухові / М. Пироженко // Нові дні. – 1969. – № 6 (червень). – С. 24–25.

251. Присяжний реєстр Переяславської старшини / передне слово В. Сергійчука // Київська старовина. – 1994. – № 3. – С. 49–51.

Наведений документ відображає як процедуру принесення присяги в Глухові, так і чітке ведення особових справ на козацьку старшину Генеральною канцелярією.

252. Прицак О. Доба військових канцеляристів / О. Прицак // Київська старовина. – 1993. – № 4. – С. 62–66.

Увага зосереджене на тому, що Генеральна військова канцелярія у Глухові протягом XVIII ст. була кузнею української адміністративної еліти.

253. Пріцак О. Доба військових канцеляристів / О. Пріцак // Народна трибуна. – 1994. – № 88 (12 листопада). – С. 1. ; № 89 (16 листопада). – С. 2. ; № 91 (23 листопада). – С. 3 ; № 93(30 листопада). – С. 2 ; № 94 (3 грудня). – С. 2.

254. Сарбей В. Г. Праця Я. Марковича «Записки о Малороссии, ее жителях и произведениях» / В. Г. Сарбей // Український історичний журнал. –1999. – № 1. – С. 56–67 ; 1999. – № 2. – С. 15–27.

Відображено політику, економіку, географію, демографію України часів Гетьманщини. Подано характеристика книги, що носить енциклопедично-інформаційний характер.

255. Сарбей В. Г. Перша енциклопедія українознавства / В. Г. Сарбей // Історичний календар 2001. – К., 2001. – С. 373–376.

На думку автора, праця Я. Марковича (1776–1804) «Записки о Малороссии» за своїм змістом претендувала на всебічне подання основних знань з гуманітарного, суспільствознавчого, природничого циклу наук. Важливе місце у характеристиці соціальної структури Гетьманщини відведено козацькій верстві, яка становила основу Української державності.

256. Ситий І. Атестат Максима Мосціпанова – архітектора. Перша українська школа архітектури у Глухові / І. Ситий // Пам'ять століть. – 2001. – № 5. – С. 73–74.

257. Ханенка М. Д. Щоденник // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К : Українська Радянська Енциклопедія імені М. П. Бажана, 1990. – С. 229.

258. Шевчук В. Про «Журнал» чи Діаріуш Пилипа Борзаківського та Павла Ладинського / В. Шевчук // Київська старовина. – 1994. – № 3. – С. 10–16.

Пам'ятку, подану в журналі, повністю в оригіналі не опубліковано, не зважаючи на її важливість як історичного документа. Те, що з'явилося у «Чтениях в историческом обществе Нестора-летописца» 1898 р., публікатор О. Лазаревський назвав «Уривками із щоденника гетьманської канцелярії за 1722 –1723 роки». Названий «Журнал» є прямим продовженням «Діаріуша» Миколи Ханенка 1722 р. Вели «Журнал» канцеляристи Генеральної військової канцелярії П. Борзаківський та П. Ладинський.

Військова канцелярія

259. Апанович О. Універсали гетьманські / О. Апанович // Неопалима купина. – 1995. – № 1–2. – С. 138–139.

У статті висвітлено дані про державні документи XVII–XVIII ст., що називалися універсалами, мали характер маніфесту або громадсько-правових актів, були адресовані всьому населенню або окремим особам.

260. Апанович О. Генеральна військова канцелярія / О. Апанович // Неопалима купина. – 1995. – № 1–2. – С. 140–142.

261. Болотова Г. Угода з сатаною в Глухові (1749) / Г. Болотова, В. Улянич // Пам'ятки України. – 1993. – № 1–6. – С. 219–221.

Надаються документи щодо справи військового канцеляриста Івана Роботи з фондів Генеральної військової канцелярії.

262. Універсал Генеральної військової канцелярії 19 серпня 1722 з заборонаю примушувати козаків до загальних робіт і одержувати суди не в судових приміщеннях і без відповідних судових формальностей // Хрестоматія з історії держава і права України. З найдавніших часів до початку XIX ст. / за ред. В. Д. Гончаренко. – К., 1997. – Т. 1. – С. 203–204.

Висвітлено Універсал, писаний у Глухові в Генеральній військовій канцелярії.

263. Чехович В. А. Генеральна військова канцелярія – центр. установа геть. адміністрації в Україні 17-18 ст. / В. А. Чехович // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1998. – С. 565 – 566.

Гетьманські універсали

264. Ситий І. Гетьманські універсали з колекції Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського / І. Ситий // Сіверянський літопис. – 1998. – № 6. – С. 62–85.

Універсали Кирила Розумовського за 1751–1763 рр.

265. Ситий І. Гетьманські універсали з колекції Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського / І. Ситий // Сіверянський літопис. – 1998. – № 5. – С. 67–82.

Універсали гетьмана Данила Апостола дані в Глухові 1728–1733 рр.

266. Ситий І. Гетьманські універсали з колекції Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського / І. Ситий // Сіверянський літопис. – 1998. – № 3. – С. 72–84.

Універсали гетьмана Івана Скоропадського 1708–1711 рр., написані в Глухові.

267. Ситий І. Гетьманські універсали з колекції Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського / І. Ситий // Сіверянський літопис. – 1998. – № 4. – С. 37–58.

Універсали гетьмана Івана Скоропадського 1711–1721 рр., написані в Глухові.

268. 3 документації гетьмана І. Мазепи / підготовка до друку, передм. Ю. Мищика // Сіверянський літопис. – 1998. – № 1. – С. 91–103.

Універсали, наведені в журналі, стосуються монастирів Чернігівщини, маєтностей і монастиря на Київщині, а також проїжджий лист афонському ченцю, засвідчують роль І. Мазепи як покровителя Православної Церкви, його сприяння розвитку економічної могутності монастирів, монастирської торгівлі. Про політику гетьмана щодо монастирів і їх землеволодіння, говорять листи І. Мазепи до св. Феодосія Углицького та чернігівського полковника Якова Лизогуба.

269. Ситий І. Гетьманські універсали в колекції Чернігівського історичного музею ім. В.В. Тарновського / І. Ситий // Сіверянський літопис. – 1998. – № 1. – С. 83–90.

Опубліковано універсали гетьманів І. Виговського, І. Брюховецького, П. Дорошенка, Д. Многогрішного, І. Самойловича.

270. Ситий І. Гетьманські універсали й печатки у збірці Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського / І. Ситий // Пам'ятки України. – 2001. – № 1–2. – С. 149–154.

271. Стафійчук В. Природоохоронні заходи у столиці Гетьманщини у XVIII ст. / В. Стафійчук // Сіверянський літопис. – 1998. – № 4. – С. 78.

Автор розповідає про цікаву чернетку універсалу Данила Апостола від 12 липня 1732 р. про організацію міської поліції, до обов'язків якої входило слідкування за порядком та за виконанням правил пожежної безпеки. Документ свідчить про сувору заборону засмічення міста, забруднення річки Есмань. Порущників арештовували і суворо карали.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ТА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ГЕТЬМАНЩИНИ

272. Андрущенко М. Іван Котляревський на тлі української культури XVIII ст. / М. Андрущенко // Київська старовина. – 1998. – № 5. – С. 60–67.

У статті згадується діяльність Новгород-Сіверського патріотичного гуртка кінця XVIII – початку XIX ст., до якого входили В. Шишацький, О. Лобисевич, Г. Полетика, С. Дівович, А. Рачинський, Ф. Туманський та ін.

273. Апанович О. Козацькі літописці / О. Апанович // Неопалима купина. – 1995. – № 5–6. – С. 171–186.

Автор розповідає про відомих козацьких літописців, таких, як: Роман Ракушка-Романовський, Самійло Величко, Григорій Граб'янка.

274. Багацький В. Меценатство в Україні (XI – XVIII ст.) / В. Багацький, І. Голод // Українська культура. – 1993. – № 11–12. – С. 2–4.

275. Втрачений шедевр архітектури // Український історичний календар 1996 / за ред. П. П. Толочко. – К., 1995. – С. 325–327.

Мова йде про втрачену церкву Пресвятої Богородиці в Києві, серед благодійників якої був ще й Б. Хмельницький та І. Мазепа. Подарований І. Скоропадським та його дружиною іконостас церкви у 5 рядів ікон був виконаний приблизно у 1752 році.

276. Горленко Л. Гетьмани та козацька старшина як культурно–освітні діячі другої половини XVII–XVIII ст. в Україні / Л. Горленко // Народна творчість та етнографія. – 2000. – № 2–3. – С. 16–23.

У статті вказано, що козацько-старшинська адміністрація дбала про розвиток освіти, культури України. Згадується Глухів як центр політичного та культурно-освітнього життя XVIII ст., Гетьманська військова канцелярія в Глухові, її працівники, та їхня ретельна підготовка.

277. Гуржій О. Інтелектуальна еліта Гетьманщини в країнах західної Європи, Азії та Америки в контексті культурно – релігійних і політичних контактів / О. Гуржій // Київська старовина. – 2003. – № 2. – С. 22–30.

Наведено факт, що протягом існування Гетьманщини представники української еліти, і в тому числі уродженці Глухова, виїздили за кордон на навчання.

278. З історії формування політичної еліти в Україні у XI–XIX ст. // Кухта Б. Політичні еліти і лідери / Б. Кухта, Н. Теплоухова. – Л. : Кальварія, 1996. – С. 39–53.

Відображено спроби Мазепи сформувати віддану йому козацьку старшину, щоб утворити міцний привілейований стан. За службу гетьманові вони одержували землі з селянами. Крім того старшина захоплювала та скуповувала землі у козаків та селян. Формувалася нова українська еліта, насамперед землевласницька, серед якої Кочубеї, Апостоли, Скоропадські. Після ліквідації автономії України та поширення Катериною II прав російських дворян на Україну, почалося вивчення історії козацької України.

279. Кособоцька Г. Допомога неповноспроможним в Україні XVI–XVIII ст. / Г. Кособоцька // Пам'ять століть. – 2004. – № 2. – С. 90–99.

У зазначений період в Україні були багаті люди – гетьмани, князі та інші, хто вважали своїм громадянським обов'язком виділяти кошти на благо монастирів, церков та і т. д.. Значні суми використовувались на матеріальну допомогу неповноспроможним людям, на будівництво та утримання шпиталів, шкіл і т.п.

280. Кравченко М. Політична культура Гетьманщини / М. Кравченко // Сіверянський літопис. – 2001. – № 4. – С. 57–61.

281. Литвинова Т. Ф. Соціально-економічні погляди й господарські інтереси Ф. Й. Туманського / Т. Ф. Литвинова // Український історичний журнал. – 2007. – № 1. – С. 70–94.

Подано аналіз соціально-економічних поглядів Ф. Й. Туманського, що дає змогу суттєво уточнити зміст інтелектуальної історії України другої половини XVII–початку XVIII ст.

282. Струкевич О. К. Інституція гетьманства у політико-культурному сприйнятті старшинської еліти України-Гетьманщини / О. К. Струкевич // Український історичний журнал. – 2002. – № 4. – С. 49–59.

Висвітлено гетьманську владу крізь призму політичної культури.

283. Ступак Ф. Добродійність епохи Козаччини / Ф. Ступак // Київська старовина. – 2003. – № 4. – С. 17–23.

Автор стверджує, що славна сторінка в історії вітчизняної добродійності належить козацькій старшині та рядовим козакам. У Глухові за 300 карбованців Запорозький Кіш замовив панікадило. Козаки писали гетьманові К. Розумовському про те, що воно коштує чималу суму грошей і просили надати «десять оружейних козаків» для охорони при перевезенні панікадила на Січ.

284. Черняхівська Г. Внесок Чернігівських полковників у розвиток Української культури (друга половина XVII–перша половина XVIII ст.) / Г. Черняхівська // Пам'ять століть. – 2000. – № 6. – С. 28–42.

ЛЮДИ СТАРОЇ СІВЕРЩИНИ ТА ОСОБИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ГЛУХІВЩИНОЮ

285. Білоконь С. Український родословник / С. Білоконь // Українська культура. – 1991. – № 4. – С. 12–13, 30–31.

У статті йдеться про О. Лазаревського та В. Модзалевського – чільних постатей дореволюційної української генеалогії. Проте в цій галузі багато надбань й інших учених. Наприклад, в еміграції працювали В. Семенович-Бережний, Б. Крупницький і особливо Оглоблін. У статті подається розділ з книги О. Оглобліна «Люди старої України» про цікаву, але мало знану постать Андрія Гудовича – друга Якова Марковича, який бував у нього у Глухові у 1766 році.

286. Вислобоков К. А. Чуйкевич Федір Олександрович (1685 або 1695 – близько 1759 або бл. 1764) – укр. Правник / К. А. Вислобоков // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 6 : Т – Я / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – С. 420.

287. Вислобоков К. А. Чуйкевичі – давній козацько-старшинський рід, багато представників якого належали до правової еліти Гетьманщини, займали посади здебільшого в Генеральному суді та Генеральній військовій канцелярії / К. А. Вислобоков // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 6 : Т – Я / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – С. 420.

288. Воспитанники Академии в государственных органах Украины // Хижняк З. И. Киево-Могилянская академия / З. И. Хижняк. – К., 1988. – С. 186–191.

При Генеральній військовій канцелярії було створено канцелярський курінь – спеціальний навчальний заклад, де вчили канцеляристів. Зараховували в цей курінь переважно випускників Києво-Могилянської академії після певного іспиту. Часто випускники академії, доля яких була пов'язана з Генеральною канцелярією, ставали відомими державними діячами.

289. Гаєцький Ю. Походження старшинських родин в Гетьманщині / Ю. Гаєцький // Українська культура. – 1995. – № 4. – С. 32–34.

290. Доба Мазепи // Січинський В. Чужинці про Україну / В. Січинський. – Львів, 1991. – С. 36–49.

Матеріали засвідчують спогади Вебера про сина гетьмана Апостола – полковника Петра Апостола. Вказано, що він, не будучи за кордоном, добре розуміється на багатьох іноземних мовах та «на фортечній інженерії». Данський посол Ю. Юст перебував у 1709–1712 рр. у Росії, а в 1711 р. відвідав Україну. У своїх спогадах він наводить порівняння життя і побуту росіян і українців.

291. Ільїн О. Люди старої Сіверщини / О. Ільїн // Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 82–92.

Автор статті висвітлює родинні зв'язки та родоводи людей, пов'язаних з Глухівщиною.

292. Масони // Вечерський В. Українська спадщина: Історико-культурологічні ессе / В. Вечерський. – К., 2004. – С. 95–96.

Більшість визначних представників правлячої еліти України були масонами. До складу цієї організації входили І. Котляревський, Розумовські (усі), Кочубеї, Капністи, Скоропадські, Ханенки, Тарновські, Гамалії.

293. Танков А. А. К биографии графа П. А. Румянцева-Задунайского / А. А. Танков // Исторический вестник. – 1902. – Т. 89. (сентябрь). – С. 930–938.

294. Терлецький В. В. Глухівщина та її люди в житті і працях Миколи Костомарова. // Історико-культурні надбання Сіверщини у контексті історії України : матеріали п'ятої науково-практ. конф. (18–19 квітня 2006 р.) / Мінбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 127–131.

295. Терлецький В. В. До питання про родовід відомих осіб Глухівщини / В. В. Терлецький // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої науково-практ. конф. (17–18 травня 2007 р.) : зб. наук. пр. – Суми, 2007. – С. 112–116.

296. Федоренко Л. В. Завадовський Петро Васильович (10(21).1.1739, с. Красновичі Стародубського полку, тепер Унечського р-ну Брянської обл., Росія – 10(22).1.1812, Санкт-Петербург) – рос. державний діяч, сенатор з 1780, граф / Л. В. Федоренко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 2 : Д – Й / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1999. – С. 450.

297. Шудря М. Історія державотворення в іменах / М. Шудря // Українська культура. – 1999. – № 2. – С. 28–30 ; № 3–4. – С. 26–27.

Подані короткі біографічні відомості видатних українських діячів, серед них П. Дорошенко, І. Мазепа, П. Орлик, П. Полуботок, П. Калнишевський, В. Капніст та ін.

–Б–

298. Денисенко А. Українець, канцлер Російської імперії / А. Денисенко // Історичний календар 1997. – К., 1996. – С. 100–102.

Короткі відомості про життя та діяльність князя О. Безбородька, який пройшов шлях від бунчукового товариша до канцлера Російської імперії.

299. Денисенко В. Люди шляхетного складу думок: Дипломати – вихованці Києво-Могилянської академії / В. Денисенко // Пам'ять століть. – 2007. – № 2. – С. 120–131.

У статті йдеться про унікальних особистостей, серед яких представник старовинного козацько-старшинського роду, уродженець міста Глухова Олександр Андрійович Безбородько – дипломат, найсвітліший князь, сенатор Російської імперії.

300. Ільїн О. Олександр Безбородько в українській історії та культурі / О. Ільїн // Сучасність. – 1999. – № 5. – С. 152–154.

301. Мельник Л. Олександр Безбородько і Україна / Л. Мельник // Київська старовина. – 2003. – № 4. – С. 127–138.

302. Шемшученко Ю. С. Безбородько Олександр Андрійович (14(25).ІІІ 1747, м. Глухів, тепер Сум. обл. – 6.IV.1799, Петербург) – укр. старшина, держ. діяч Росії, дипломат, князь / Ю. С. Шемшученко //

Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького.– К., 1998. – С. 204.

–К–

303. Заремський М. Й. Я. П. Козельський в контексті становлення філософської думки в Україні / М. Й. Заремський // Історико-культурна спадщина Глухівщини : матеріали міжвузівської науково-практ. конф., присвяченої 1000-літтю м. Глухова (27–28 жовтня 1992 р.) / редкол.: В. І. Белашов (голова), М. П. Гурець, М. Й. Заремський, В. П. Зінченко, В. А. Каліш, Г. С. Ковальчук, В. А. Мосіяшенко, В. О. Собко – Глухів, 1992. – С. 92–95.

304. Заремський М. Й. Погляди Якова Козельського у контексті філософської думки в Україні XVIII ст. / М. Й. Заремський, В. Ф. Чирва // Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження. (Творча спадщина родини Марковичів) : матеріали наук. конф. (28–29 травня 1998 р. м. Глухів Сумської області) / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 1999. – С. 70–82.

305. Заремський М. Й. Основні віхи творчої біографії українського мислителя XVIII століття Якова Павловича Козельського: «Глухівський період» / М. Й. Заремський // Історико-культурні надбання Сіверщини у контексті історії України : матеріали п'ятої науково-практ. конф. (18–19 квітня 2006 р.) / Мінбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 105–108.

306. Путро О. І. Кочубеї – укр. козац.-старшинський і дворянський рід 17 – 19 ст. / О. І. Путро // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М /

редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 379.

307. Путро О. І. Кочубей Василь Леонтійович (1640 –14(25). VII. 1708, с. Борщагівка, тепер Погребищенського р-ну Вінн. обл.) – укр.. держ. і політ. діяч / О. І. Путро // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 379.

–Л–

308. Оглоблін О. Люди старої України: Опанас Лобисевич / О. Оглоблін // Українська культура. – 1991. – № 7. – С. 10–11 ; № 8. – С. 32–33.

О. Лобисевич представник нової української інтелігенції XVIII століття. З 1747 р. навчався в Київській академії разом з Семеном Дівовичем, Яковом та Федором Козельськими.

309. Пребывание М. В. Ломоносова в Москве и поездка на Украину // Данилевский В. В. Ломоносов на Украине / В. В. Данилевский. – Л., 1954. – С. 35 ; 38–41.

Указано маршрути XVIII століття з Москви до Києва. Калужський напрям проходив через Глухів. Є інформація про відстань від Москви до інших міст через Калугу за даними «поверстової книги Ямського приказа». Існують сумніви щодо напрямку, обраного Ломоносовим (через Калугу чи Тулу) для поїздки в Київ, однак в будь-якому випадку він мав перетинати спільну для обох частину дороги: від Сєвська до Києва через Глухів.

310. Первая работа М. В. Ломоносова для развития промышленности // Данилевский В. В. Ломоносов на Украине / В. В. Данилевский. – Л., 1954. – С. 103.

Про зміцнення південних прикордонних міст Бахмута і Тора від турецького розорення, починаючи з Глухова та інших міст, де на шляху до Києва побував М. Ломоносов. У жовтні 1759 р. під проханням Академії наук до Сенату (для сприяння в зборі відомостей щодо створення нового російського атласу) стоять підписи гетьмана К. Розумовського і М. Ломоносова.

311. Вопросы, связанные с Украиной, в работах М. В. Ломоносова // Данилевский В. В. Ломоносов на Украине / В. В. Данилевский. – Л., 1954. – С. 115.

У вересні 1764 року М. Ломоносов включив Глухів до списку астрономічної експедиції Академії наук.

–М–

312. Автор цінного історичного джерела // Український історичний календар 1996 / за ред. П. П. Толочко. – К., 1995. – С. 376.

Короткі відомості про діяльність Я. А. Марковича.

313. Архімандрит Мельхіседек Значко-Яворським псевдоініціатор Коліївщини // Мірчук П. Коліївщина гайдамацьке повстання 1768 р / П. Мірчук. – Нью-Йорк, 1973. – С. 257–264.

314. Каюк Д. Родина дворян Миклашевських в історії південної України / Д. Каюк // Київська старовина. – 1999. – № 6. – С. 108–114.

Засновником роду вважають Стародубського полковника часів гетьмана І. Мазепи Михайла Андрійовича Миклашевського. В першій половині XVIII ст. родина була споріднена з такими впливовими родинами, як Маркевичі, Лизогуби, Гудовичі, Гамалії, Полуботки, Новицькі та ін. Поступово родина поділилася на декілька гілок: дві стародубські, глухівську і катеринославську.

315. Коваленко О. Микола Мотоніс та його «Рассуждение о двух главных добродетелях, которыя писателю истории иметь необходимо должно» / О. Коваленко // Сіверянський літопис. – 2001. – № 1. – С. 110–115.

Микола Мотоніс – діяч вітчизняної науки і культури XVIII ст. походив з м. Ніжина. М. Мотоніс був співробітником М. Ломоносова, перекладав на латинську мову його трактати, опікувався бібліотекою вченого. Сприяв публікації у 1773 р. у Санкт-Петербурзі першого енциклопедичного довідника про Лівобережну Україну – «Кратких географических, политических известий о Малой России», що приписується видавцю і літератору В. Рубану. У публікації наведений невідомий трактат М. Мотоніса.

316. Максимович М. Сотник Іван Максимович і його рід / М. Максимович // Неопалима купина. – 1995. – № 1–2. – С. 157–167.

Хроніка роду Максимовичів, окремі представники якого були пов'язані з Глуховом.

317. Мати гетьмана Марія Магдалена Мазепина // Українки в історії / за ред. В. Борисенко. – К., 2004. – С. 52–56.

Згадки про місто Глухів та Глухівський Преображенський монастир. За грамотою 1687 р. ігуменею цього монастиря стала Марія Магдалена – мати гетьмана Івана Мазепи. Короткі спогади про її дітей та онуків, які горнули до неї.

318. Мельхіседек // Український історичний календар 1996 / за ред. П. П. Толочко. – К., 1995. – С. 365–367.

Розповідь про діяльність архімандрита Мельхіседека Значка-Яворського, прозваного поляками «царем схизмацьким», поборника прав православних християн Правобережжя. Останні дні життя архімандрита пройшли у Глухівському Петропавлівському монастирі.

319. Модзалевський В. Короткий нарис життя св. Іоанна Максимовича / підготовка до друку і передм. О. Коваленка / В. Модзалевський // Сіверянський літопис. – 1998. – № 5. – С. 134–142.

Святий Іоанн Максимович – один з представників відомого українського роду Максимовичів-Васильківських. 1708 р. разом з іншими архіереями, викликаними до Глухова, був присутній в Соборній церкві під час проголошення анафеми гетьману І. Мазепі та його спільникам.

320. Оглоблін О. Люди старої України: Михайло Миклашевський / О. Оглоблін // Українська культура. – 1991. – № 11. – С. 36–37 ; № 12. – С. 32–33.

321. Оглоблін О. Люди старої України: Максим Мосціпанов / О. Оглоблін // Українська культура. – 1991.– № 10. – С. 30–31.

Український архітектор другої половини XVIII ст. А. Квасов (учень Растреллі), був учителем Максима Мосціпанова. Під керівництвом майстра А. Квасова на Лівобережжі України в 1760–1770 роках творилася нова українська архітектурна школа, яку умовно називають глухівською. У різних будівлях А. Квасова в Києві та Глухові, а також у маєтках Рум'янцева на Україні, залишився слід мистецького таланту М. Мосціпанова. У статті також згадується український архітектор Ф. Савич, який працював в той час у Глухові.

322. Путро О. І. Милорадовичі – укр. старшинсько-дворян. рід / О. І. Путро // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 624 – 626.

323. Томазо В. Марковичі / В. Томазов // Старожитності. – 1994. – № 1–2. – С. 24–25 ; № 3–4. – С. 26–27.

У статті йде мова про родовід Марковичів та подається генеалогічне дерево цього роду.

324. Часницький М. М. Походження роду Марковичів / М. М. Часницький // Історико-культурні надбання Сіверщини у контексті історії України : матеріали п'ятої науково-практ. конф. (18–19 квітня 2006 р.) / Мінбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2006. – С. 108–110.

325. Шемшученко Ю. С. Маркович Яків Андрійович (7(17).X.1696, м. Прилуки, тепер. Черніг. обл. – 9(20).IX.1770, с. Сварків, тепер Сваркове Глухівського р-ну Сум. обл.) – укр. держ. діяч, мемуарист / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 583.

326. Шемшученко Ю. С. Марковичі (Маркевичі) – давній рід в Україні, точне походження якого не встановлено / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 583 – 584.

–Н–

327. Недільченко Яків (рр. н. і см. невід.) – майстер гутного скла XVIII ст. // Словник художників України / редкол. : М. П. Бажан, П. О. Білецький, В. З. Бородай та ін. – К., 1973. – С. 160.

Яків Недільченко разом з батьком і дядьком Миколою Пулковським утримував підприємство з виробництва скла в с. Гуті (нині Чернігівської обл.), що почало діяти з 1738 р. Недільченки впроваджували у виробництво найкоштовніші форми побутового посуду – карафки, келихи, оздоблені смужками матового золота й малюнками, виконаними кольоровими емалями.

–О–

328. Дзюба О. Злигодні полковника-мазепинця / О. Дзюба // Старожитності. – 1994. – № 3–4. – С. 21.

Короткий життєпис Івана Обидовського, онука сестри Івана Мазепи Олександрі. К. Розумовський скористався ім'ям Обидовського, виїжджаючи «інкогніто» на навчання за кордон.

329. Павленко С. Ніжинський полковник Іван Обидовський / С. Павленко // Сіверянський літопис. – 2001. – № 1. – С. 102–105.

–П–

330. Лебединська Т. Домівка Феофана на Карповці / Т. Лебединська // Українська культура. – 2001. – № 6. – С. 38–39.

Український мислитель і філософ Феофан Прокопович став сподвижником Петра I, здійснивши великий вплив на громадсько-політичне, церковне та духовне життя Росії. В статті розповідається про садибу Прокоповича, його грошові витрати. Серед частих видатних гостей господаря був і письменник Я. Маркович. Подано згадки про бібліотеку, школу, відкриту Ф. Прокоповичем, про відомих вихованців школи про долю садиби й майна після смерті власника.

331. Оглоблін О. Григорій Покас / О. Оглоблін // Українська культура. – 1992. – № 4. – С. 32–33 ; № 12. – С. 34–35.

Григорій Покас – родом погаричанин. Після отримання освіти був військовим канцеляристом (1742-1757 рр.). Він приятелював з видатним діячем Гетьманщини генеральним хорунжим Миколою Ханенком, бував у нього в Глухові. З іменем Г. Покаса пов'язаний один з дуже цікавих, але ще мало відомих творів української історіографії середини XVIII ст. –

«Описание о Малой России». Хоча цей твір і був дуже популярний, проте в колах української патріотичної інтелігенції існував напівлегально.

–Р–

332. Дроб'язко Н. Династія Розумовських / Н. Дроб'язко // Сіверянський літопис. – 1998. – № 5. – С. 48–55.

333. Пархоменко І. Забуті лики / І. Пархоменко // Людина і світ. – 1992. – № 2. – С. 39–41.

У статті йдеться про унікальну високоінтелектуальну людину – Дмитра Ростовського, який у почті гетьмана Мазепи їздив до Москви. Був призначений Петром I митрополитом у Ростов, де розгорнув просвітницьку діяльність, започаткував театр і закінчив свою багаторічну працю «Життя Святих».

334. Путро О. І. Розумовський Олексій Григорович (17(28).ІІ.1709, х. Лемеші, тепер село Козелецького р-ну Черніг. обл. – 6(17).VII. 1771, Петербург) – політ. діяч, фельдмаршал з 1756, граф з 1744 / О. І. Путро // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 5 : П – С / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – С. 364.

335. Шемшученко Ю. С. Розумовський Андрій Кирилович (22.X(2.XI) 1752, м. Глухів, тепер Сум. обл. – 11(23).IX.1836, Відень) – держ. діяч, дипломат, син К. Г. Розумовського / Ю. С. Шемшученко, Ю. Я. Касяненко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 5 : П – С / редкол.: Ю. С. Шемшученко

(голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – С. 362 – 363.

–С–

336. Кресін О. В. Симоновський Петро Іванович (1717 – 30.VI (12. VII) 1809, Київ) – український юрист, історик / О. В. Кресін // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 5 : П – С / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – С. 481.

337. Лебединська Т. Гетьманша в стані «собірателі»: Анастасія Скоропадська / Т. Лебединська // Українська культура. – 1994. – № 4–6. – С. 10–11.

338. Черняков С. В. Скоропадські – фундатори культових споруд на Сіверщині / С. В. Черняков // Збереження історико-культурних надбань Сіверщини : матеріали третьої науково-практичної конференції (16 квітня 2004 р.). – Глухів, 2004. – С. 64–68.

–Т–

339. Гурець М. П. Життя і діяльність Данила Туптала, пов'язані з Сіверщиною / М. П. Гурець // Рождества Пресвятой Богородицы Глинская пустынь : материалы международной научно-практ. конф. «Глинская пустынь – святыня православия». – Сумы, 2007. – С. 63–68.

340. Димитрій Тупталенко // Огієнко І. (митрополит Іларіон). Українська церква за час Руїни (1657-1687) / упоряд. М. Тимошик. – К., 2006. – С. 280–283.

341. Журба О. І. Ф. Й. Туманський / О. І. Журба // Український історичний журнал. – 2003. – № 3. – С. 124–137 ; 2003. – № 6. – С. 119–131 ; 2004. – № 1. – С. 111–119.

Про відомого журналіста, видавця, історика, археографа, письменника, поета, перекладача, етнографа, засновника одного з перших в Російській імперії спеціалізованого Історичного журналу.

342. Ільїн О. Л. Григорій Теплов без легенд (спроба історико-культурного портрету) // Матеріали науково-практичної конференції на тему «Розвиток освіти і культури України в XVII–XIX ст.» 22–23 листопада 1999 / ред. кол. : В. І. Белашов, М. Й. Заремський, В. В. Заїка. – Глухів, 1999. – С. 39–41.

Г. Теплов – один з найосвіченіших і найрозумніших людей свого часу. Був улюбленцем і радником останнього гетьмана К. Розумовського.

343. Ростовский митрополит Димитрий Туптало // Костомаров Н. И. Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей : [репр. воспроизведение изд. 1873–888 гг., осуществленного в семи выпусках]. Кн. 2. Вип. 4, 5 / Н. И. Костомаров. – М. : Книга, 1991. – С. 519–536.

344. Ростовський митрополит Дмитро Туптало // Костомарів М. Історія України в життєписях визначніших її діячів [Текст] : [репр. відтворення вид., друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, 1918 р.] / М. Костомарів ; переложив О. Барвінський. – К. : Україна, 1991. – С. 433–451.

345. Павленко С. О. Глухівський сотник Олексій Михайлович Туманський (1716) / С. О. Павленко // Сіверщина в контексті історії України : матеріали шостої науково-практичної конференції. – Суми, 2007. – С. 85–89.

О. М. Туманський – один із талановитих старшин, закінчив Києво-Могилянську академію. Був наближений до гетьмана І. Мазепи, який хрестив дітей Туманського. Брав участь у військових діях, за що отримав у володіння села Мішане, Богданівку, Дем'янівку, хутори, слобідки Собичеве, Туранівку, Цилюрківщину, Вереміївку, займався церковними ділами. Невдовзі І. Скоропадський, який належав до довірників І. Мазепи, призначив О. Туманського генеральним суддею.

346. Савченко І. «Четві Мінеї» та їх автор / І. Савченко // Історичний календар 2001. – К., 2001. – С. 232–233.

Короткий нарис життя та творчості Д. Туптала. Проаналізовано його твір «Четві Мінеї», що вражає своїм обсягом (12 томів). Джерела для своєї праці Туптало використовував не лише українські, але й звертався до закордонних праць. Уперше автором був оброблений та систематизований матеріал життєвих текстів. В оцінці українського книгознавця Ф. Титова: «Це міг зробити тільки ... православний монах, який отримав освіту в такій школі, якою була в XVII ст. Київська академія».

347. Ткаченко В. Ю. Владика Димитрій і Глухівський край (Глухівський період життя) / В. Ю. Ткаченко // Збереження історико-культурних надбань Глухівщини [Текст] : матеріали першої науково-практ. конф. 18 квітня 2002 р. / Держбуд України ; Глухівська міська рада ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові ; Глухівський краєзнавчий музей. – Глухів, 2002. – С. 53–58.

348. Кривошия В. Полковник Дмитро Чечель / В. Кривошия, В. Кучер // Київ. – 1998. – № 3–4. – С. 159–160.

Про відданого полковника, який до останнього захищав Батурин і був закатований у м. Глухові у 1708 році.

ГЕТЬМАНИ

349. Володарі гетьманської булави: історичні портрети / автор передм. В. А. Смолій. – К. : Варта, 1995. – 560 с. – ISDN 5-203-01639-9.

На основі маловідомих раніше недоступних архівних матеріалів автори створюють багатогранні цікаві портрети (нариси, есе) двадцяти найвідоміших козацьких обранців, висвітлюють їхню роль у державотворенні України. Хронологічні рамки охоплюють період гетьманування від Дмитра Вишневецького до років правління Кирила Розумовського.

350. Гетьмани України: історичні портрети : збірник – К. : Журнал «Україна», газета «Вечірній Київ», 1991. – 216 с. : ілюстр. – ISBN 5-7707-1611-8.

Більшість портретів описано істориком В. Антоновичем, окремі – академіком М. Василенком. Наведено найповніший життєпис українських діячів державного рангу: П. Сагайдачного, І. Виговського, П. Тетері, П. Дорошенка, Д. Многогрішного, І. Мазепи, П. Орлика, П. Полуботка, Д. Апостола та ін.

351. Гетьманщина // Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року / Н. Полонська-Василенко. – 2-е вид. – К., 1993. – С. 80–101.

Наведено характеристику діяльності гетьманів «Глухівського періоду» Скоропадського, Полуботка, Апостола, Розумовського.

352. Грабовецький В. Де могили українських гетьманів? / В. Грабовецький // Дзвін. – 1990. – № 11. – С. 119–128.

Розповіді про смерть та могили 40 українських козацьких гетьманів, у тому числі й «Глухівського періоду»: І. Скоропадського, П. Полуботка, Д. Апостола, К. Розумовського.

353. Дорошенко Д. І. Нарис історії України = Dmytro Doroshenko. L'histoire de L'ukraine. Dmytro Doroshenko/ History of Ukraine. Dmytro Doroshenko. Geschichte der Ukraine. : в 2 т. / Д. І. Дорошенко. – репр. відтворення вид. 1932 року. – К. : Глобус , 1992. – Т. 1 : До половини XVII століття. – 238 с. – (Пам'ятки історичної думки України). – ISBN 5-7707-1419-0 (укр) (т.1). 5-7707-1694-0 (укр.).

Історичний доробок Д. І. Дорошенка – одного з найвизначніших істориків України дає вичерпні історичні відомості практично про всіх гетьманів України. Чимало сторінок твору висвітлюють події під час правління гетьманів Івана Скоропадського, Павла Полуботка, Данила Апостола та інших гетьманів Лівобережної України.

354. Замлинський В. Стисла хронологія українських гетьманів / В. Замлинський // Київська старовина. – 1993. – № 3 ; № 5. – С. 88–94.

355. Костомаров М. І. Исторические произведения. Автобиография / М. І. Костомаров. – К. : Изд-во при киевском госуниверситете, 1990. – 736 с.

Історичні портрети князів Володимира Святославовича, Ярослава, Володимира Мономаха, Данила Галицького та гетьманів Б. Хмельницького, П. Полуботка й ін.

356. Крип'якевич І. Гетьманщина / І. Крип'якевич // Дзвін. – 1990. – № 11. – С. 96–104.

Про гетьманів І. Мазепу, І. Скоропадського, П. Полуботка, Д. Апостола, К. Розумовського та їхню діяльність.

357. Скоропадський і Полуботок // Крип'якевич І. Історія України. – Львів, 1990. – С. 220–221.

Іван Скоропадський (1708–1722)

358. Гетьман Іван Ілліч Скоропадський 1708–1722 // Аркас М. Історія України-Русі / М. Аркас ; вступне слово і комент. В. Г. Сарбея. – Факс. вид. – К., 1990. – С. 298–305.

359. Гетьман Іван Скоропадський // Український історичний календар 1996 / за ред. П. П. Толочка. – К., 1995. – С. 161.

360. Іван Скоропадський / О. Гуржій // Історія України в особах IX–XVIII ст. / В. Замлинський, В. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К., 1993. – С. 359–365.

361. Гуржій О. Іван Скоропадський / О. Гуржій // Дніпро. – 1991. – № 8. – С. 134–141.

Згадка про батька та братів І. Скоропадського. Детальний опис підйому по службі самого І. Скоропадського з 29 років, а також його діяльність і політичні погляди під час гетьманування.

362. Гуржій О. Гетьман Іван Скоропадський / О. Гуржій // Український історичний журнал. – 1998. – № 6. – С. 77–90 ; 1999. – № 1. – С. 98–104.

363. Гуржій О. І. Іван Скоропадський / О. І. Гуржій. – К. : Альтернативи, 2004. – 312 с. : ілюстр. – (Особистість і доба). – ISBN 966-7417-81-7.

Постать І. Скоропадського мало досліджена у вітчизняній та зарубіжній історіографії. У ній переважали здебільшого суб'єктивно-негативні оцінки його суспільно-політичної діяльності. У цій праці зроблено спробу певної «реабілітації» гетьмана на ґрунті більш глибокого аналізу тогочасних джерел, а також вивчення внутрішньої ситуації в країні крізь призму зовнішніх факторів, що її зумовили.

364. Гуржій О. Як запорожці в Петра І «вольності» виборювали / О. Гуржій // Київська старовина. – 1997. – № 5. – С. 12–23.

365. Гетьман Іван Скоропадський (1708–1722 рр.) // Белашов В. І. Глухів – столиця Гетьманщини (До «Глухівського періоду» історії України (1708 –1782 рр.)) : моногр. / В. І. Белашов ; Глухівський державний педагогічний університет ; Державний історико-культурний заповідник у місті Глухові. – Глухів, 2005. – С. 34–40.

366. Іван Скоропадський // Дорошенко Д. І. Нарис історії України : в 2 т. / Д. І. Дорошенко. – [репр. відтворення вид. 1932 року]. – К., 1992. – Т. 2 : Від половини XVII століття. – С. 161–176.

367. Іван Скоропадський // Велика історія України від найдавніших часів : у 2 т. / передм. І. П. Крип'якевича ; зладив М. Голубець. – [репр. вид. Івана Тиктора у Львові 1935 р.]. – К., 1993. – Т. 2. – С. 120–122.

368. Марина М. М. Гетьманша Скоропадская, уродженная Анастасія Марковна Маркович (1667–1729) / М. М. Марина // Исторический вестник : историко-литературный журнал. – Т. 125 (август). – СПб., 1911. – С. 534–550.

369. Мироненко О. М. Скоропадський Іван Ілліч (1646, м. Умань, тепер Черкас. обл. – 3(14). VII 1722, м. Глухів, тепер Сум. обл.; пох. у Гамаліївському монастирі) – укр. держ. і військ. діяч / О. М. Мироненко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 5 : П – С / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – С. 506.

370. Скоропадській // Бантыш-Каменський Д. Н. История Малой России от водворения славян в сей стране до уничтожения гетманства. – К., 1993. – С. 399–426.

371. Скоропадский Иван Ильич, гетман Малороссийский // Большая энциклопедія : словарь общедоступных сведений по всем отраслям знания / под ред. С. Н. Южакова [и др.]. – Т. 17 : Сальвадор – Статистика. – СПб., 1904. – С. 485.

372. Скоропадский // Маркевич М. Історія Малоросії : [у 2 т.] / відп. ред. і автор передм. Ю. С. Шемшученко ; примітки О. В. Кресіна. – К., 2003. – С. 532–564.

373. Скоропадский И. И. // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1900. – Т. 30 (59) : Сим – Слюзка. – С. 234.

374. Скоропадский Иван Ильич – гетман Левобережной Малороссии // Энциклопедический словарь Гранат Т. 39 : Симпатическая нервная система – Собаки. / под. ред. В. Я. Железнова, М. М. Ковалевского, С. А. Муромцева, К. А. Тимирязева. – 7-е. изд., перераб. – М., 1917. – С. 278–281.

375. Скоропадський І. (1708–1722) // Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. / Н. Полонська-Василенко. – 2-е вид. – К., 1993. – Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року. – С. 80–86.

376. Терлецький В. Іван Скоропадський / В. Терлецький // Народна трибуна. – 1991. – № 203 (17–18 грудня). – С. 1, 3, 4, 6.

Павло Полуботок (1722–1724)

377. Павло Полуботок // Костомаров М. І. Галерея портретів : біограф. нариси для серед. та ст. шк. віку / М. І. Костомаров ; упорядкув. і передмова В. О. Замлинського ; пер. з рос М. М. Ілляш ; худож. С. К. Семендяєв . – К. , 1993. – С. 248–264.

Павло Полуботок – портрет людини, життя і діяльність якої тісно пов’язана з Глуховом.

378. Костомаров Н. Павел Полуботок // Історичні постаті України: історичні нариси : зб. / упоряд. та авт. вст. ст. О. В. Болдирев. – Одеса, 1993. – С. 310–336.

379. Междоветманство. Малороссийская коллегия и наказный гетман Полуботок // Маркевич М. Історія Малоросії : [у 2 т.] / відп. ред. і автор передм. Ю. С. Шемшученко ; примітки О. В. Кресіна. - К., 2003. – Т. 2. – С. 565–573.

380. Мельник Л. Г. Маєтності та скарби Полуботків / Л. Г. Мельник // Український історичний журнал. – 2000. – № 5. – С. 57–68.

Вміщено інформацію про маєтності, що склалися з 1 містечка, 43 сіл, 7 слобідок, ще 24 «сільця», 6 хуторів, в них було 2647 дворів. Всього близько 21 тисячі чоловік. Мали гуральні, гутні, сукновальні, млини, шинки, рудні. Боброві гони, пасіки, скуповували хліб, худобу, мали «тютюнові городи». У Чернігові Полуботки тримали власний двір.

381. Наказний гетьман Павло Полуботок // Аркас М. М. Історія України-Русі / М. М. Аркас ; вступ. слово і комент. В. Г. Сарбея. – Факс. вид. – К., 1990. – С. 305–308.

382. Наказной гетьман Полуботок // Бантыш-Каменський Д. Н. История Малой России от водворения славян в сей стране до уничтожения гетманства. – К., 1993. – С. 427–436.

383. Павло Полуботок // Велика історія України від найдавніших часів : у 2 т. / передм. І. П. Крип'якевича ; зладив М. Голубець. – [Репр. вид. Івана Тиктора у Львові 1935 р.]. – К., 1993. – Т. 2. – С. 123–125.

384. Павло Полуботок // Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. / Н. Полонська-Василенко. – К., 1993. – Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року. – С. 84–86.

385. Павло Полуботок (з приводу двохстолітньої річниці його смерті 29. XII. 1724 р.) // Василенко М. П. Вибрані твори : у 3 т. / М. П. Василенко ; упоряд. І. Б. Усенко (кер. колективу), Т. І. Бондарчук, Є. В. Ромінський ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. – К., 2006. – Т. 1 : Історичні праці. – С. 513–542.

386. Пархоменко І. До історії портретів Полуботка / І. Пархоменко // Людина і світ. – 1992. – № 4. – С. 51–53.

387. Полуботок Павло – наказний гетьман України // Ілюстрована енциклопедія України в трьох томах. – вид. перероб., доп. – К., 2004. – Т. 1 : Від найдавнішого часу до 18 ст. – С. 161

388. Полуботок Павел Леонтьевич, наказной гетман // Большая энциклопедия : словарь общедоступных сведений по всем отраслям знания / под ред. С. Н. Южакова [и др.]. – Т. 15 : Пенька – Пуль. – СПб., 1904. – С. 397.

389. Полуботок Павел Леонтьевич, полковник и наказной гетман малороссийский // Энциклопедический словарь / изд. : Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1898. – Т. 24 (47) : Повелительное наклонение – Полярные координаты. – С. 382.

390. Промова Полуботка // Історія русів / перекл. І. Драча ; передм. В. Шевчука. – К., 1991. – С. 287–289.

Висвітлено одну із спроб Полуботка відкрити очі Петру I на злодіяння, що творилися в Україні.

391. Сапухіна Л. П. Полуботкові архіви і Сумщина / Л. П. Сапухіна // Український історичний журнал. – 1992. – № 3. – С. 136–145.

Йдеться про наказного гетьмана Лівобережної України П. Л. Полуботка та його легендарний вклад у банк Ост-Індської компанії, наводяться цікаві відомості про життя й побут роду Полуботків. Про перебування П. Полуботка у Глухові, жалувані грамоти царя на володіння маєтностями, судові позови проти Полуботка його своячениці М. В. Борзаківської та ін., штрихи до біографії П. Полуботка та його родини.

392. Стожок М. В'язень Петропавлівської фортеці / М. Стожок // Глухівщина. – 1993. – № 87 (28 листопада). – С. 2 ; № 88 (1 грудня). – С. 2.

393. Скупувати хліб не дозволено... Гетьман Павло Полуботок // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 218. – С. 6.

394. Терлецький В. В. Глухів у житті Павла Полуботка / В. В. Терлецький // Збереження історико-культурних надбань Сіверщини : матеріали третьої науково-практ. конф. (16 квітня 2004 р.) / Держбуд України ; Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові. – Глухів, 2004. – С. 75–80.

395. Ткаченко В. Золотий скарб наказного гетьмана / В. Ткаченко // Глухівщина. – 1995. – № 93 (16 грудня) . – С. 3 ; № 94 (20 грудня). – С. 3 ; № 95 (23 грудня) . – С. 3 ; № 96 (27 грудня). – С. 3.

396. Ткаченко В. Золотий скарб наказного гетьмана / В. Ткаченко // Глухівщина. – 1996. – № 8 (31 січня). – С. 3 ; № 10 (7лютого). – С. 3 ; № 19 (13 березня). – С. 3 ; № 30 (20 квітня). – С. 3 ; № 32 (27 квітня). – С. 3 ; № 35 (15 травня). – С. 3.

Данило Апостол (1727–1734)

397. Апостол // Бантыш-Каменський Д. Н. История Малой России от водворения славян в сей стране до уничтожения гетманства. – К., 1993. – С. 437–444.

398. Апостол // Крип'якевич І. П. Історія України / І. П. Крип'якевич. – Львів, 1990. – С. 221–223.

399. Апостол // Маркевич М. Історія Малоросії : [у 2 т.] / відп. ред. і автор передм. Ю. С. Шемшученко ; примітки О. В. Кресіна. – К., 2003. – Т. 2. – С. 579–591.

400. Апостол Даниил, гетман малороссийский // Большая энциклопедія : словарь общедоступных сведений по всем отраслям знания / под ред. С. Н. Южакова [и др.].– СПб., 1900. – Т. 1 : А – Арброс. – С. 745–746.

401. Апостол Даниил Павлович – гетьман // Энциклопедический словарь / изд. : Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1890. – Т. I-а (2) : Алтай – Арагвай. – С. 913–914.

402. Апостол Даниил Павлович, малороссийский гетьман // Энциклопедический словарь русского bibliографического института Гранат. Т. 3 : Анафилаксия – Археологические общества / под ред.

проф. Ю. С. Гамбарова, проф. В. Я. Железнова, проф. М. М. Ковалевського, проф. С. А. Муромцева, проф. К. А. Тимирязева. – 11-е изд., стер. – М. : Изд. тов. А. Гранат и К., [1911?]. – С. 296–297.

403. Буряк М. Герби Глухова / М. Буряк // Народна трибуна. – 1997. – № 23 (26 березня). – С. 3.

404. Герасименко Н. О. Данило Апостол – гетьман Лівобережної України (1727–1734 рр.) / Н. О. Герасименко // Український історичний журнал. – 1992. – № 3. – С. 92–102.

Подано біографічні відомості про гетьмана Данила Апостола та висвітлено його політичну діяльність.

405. Гетьман Данило Павлович Апостол 1727–1734 // Аркас М. М. Історія України-Русі / М. М. Аркас ; вступне слово і комент. В. Г. Сарбея. – Факс. вид. – К., 1990. – С. 310–3013.

406. Гетьман Данило Апостол (1727–1734 рр.) // Белашов В. І. Глухів – столиця Гетьманщини (До «Глухівського періоду» історії України (1708–1782 рр.)) : монографія / В. І. Белашов ; Глухівський державний педагогічний університет ; Державний історико-культурний заповідник у місті Глухові. – Глухів, 2005. – С. 45–48.

407. Гетьман Данило Апостол // Дорошенко Д. І. Нарис історії України : в 2 т. / Д. І. Дорошенко. – репр. відтворення вид. 1932 року. – К., 1992. – Т. 2 : Від половини XVII століття. – С. 182–187.

408. Данило Апостол. (1727–1734) // Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. / Н. Полонська-Василенко. – 2-ге вид. – К., 1993. – Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року – С. 86–91. – ISBN 5-325-00426-3.

409. Данило Апостол / Н. О. Герасименко // Історія України в особах IX–XVIII ст. / В. Замлинський, В. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К., 1993. – С. 338–345.

410. Дзира Я. Відроджував козацького самоврядування / Я. Дзира // Історичний календар 97. – К., 1996. – С. 307–308.

Автор висвітлює діяльність Д. Апостола, спрямовану на впорядкування й зміцнення внутрішнього державного життя українського народу на розширення автономії. Гетьман намагався дати лад у питаннях землекористування й господарстві. За його ініціативою проведено слідство про мастки й незаконно привласнені землі повернуто українській державі. Д. Апостол упорядкував державний скарб, вирахував точні суми різних видатків.

411. Киселенко П. Вибори гетьмана України / П. Киселенко // Народна трибуна. – 1990. – 15 червня. – № 95. – С. 4.

Мова йде про вибори нового гетьмана в м. Глухів 1727-го року.

412. Мироненко О. М. Апостол Данило Павлович (4(14).XII.1654 – 17(28).1734, с. Сорочинці, тепер Великі Сорочинці Полт. обл.) – укр. військ., політич. і держ. діяч, гетьман Лівобережної України (1723 – 33) / О. М. Мироненко // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 1 : А – Г / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1998. – С. 133 – 134.

413. Основи законотворення: Гетьман Данило Апостол // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 218. – С. 6.

414. Стафійчук В. Природоохоронні заходи у столиці Гетьманщини у XVIII ст. / В. Стафійчук // Сіверянський літопис. – 1998. – № 4. – С. 78.

Автор розповідає про цікаву чернетку універсалу Данила Апостола від 12 липня 1732 р., про організацію міської поліції, до обов'язків якої входило слідкувати за чистотою в місті, за громадським порядком та за виконанням правил пожежної безпеки. Документи свідчать про сувору заборону засмічення міста, забруднення річки Есмань. Порухників арештовували і суворо карали.

415. Щербак В. О. Приклади відданості справі за козацької доби // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. / кол. авт. – К., 2003. – Вип. 33. – С. 261–264.

Прагнення гетьмана Д. Апостола ліквідувати недоліки в управлінні Лівобережжям призвели до роботи щодо зведення законів, що застосовувалися в судочинстві Лівобережної України до одного державного кодексу. І хоча ця робота просувалася дуже повільно, але ж у 1743 р. був підготований кодекс законів «Права по которым судится Малороссийский народ».

Кирило Розумовський (1750–1764)

416. Гетьман Кирило Григорович Розумовський 1750–1764 // Аркас М. М. Історія України-Русі / М. М. Аркас ; вступне слово і комент. В. Г. Сарбея. – Факс. вид. – К., 1990. – С. 316–321.

417. Гетьман Кирило Розумовський (1750–1764) // Белашов В. І Глухів – столиця Гетьманщини (До «Глухівського періоду» історії України (1708–1782 рр.)) : монографія / В. І. Белашов ; Глухівський державний педагогічний університет ; Державний історико–культурний заповідник у місті Глухові. – Глухів, 2005. – С. 52–59.

418. Граф Кирилл Григорьевич Разумовский // Бантыш-Каменский Д. Н. История Малой России от водворения славян в сей стране до уничтожения гетманства. – К., 1993. – С. 453–462.

419. Граф Кирилл Григорьевич Разумовский // Маркевич М. Історія Малоросії [у 2 т.] / відп. ред. і автор передм. Ю. С. Шемшученко ; примітки О. В. Кресіна. – К., 2003. – Т. 2. – С. 603–626.

420. 250 років обрання К. Розумовського гетьманом України // Освітнянські обрії. – 2000. – № 2 – С. 1.

421. Дзюба О. «В чужі краї мандруючи» (інструкція студентів з гетьманського роду) / О. Дзюба // Старожитності. – 1993. – № 5–6 (41–42). – С. 10–11.

Інструкція для К. Розумовського, написана О. Розумовським.

422. Золотарьова Е. Граф Грегор Розумовський: «Ми зберегли дух наших предків і вдячну пам'ять про них» / Е. Золотарьова // Освіта України. – 2006 . – № 2. – С. 8.

423. Иноземцев Н. Г. Граф К. Г. Разумовский в Батурине : к столетию со дня смерти // Исторический вестник : историко-литературный журнал. – 1903. – № 11. – С. 591–604.

Про перебування К. Г. Разумовського в Глухові.

424. Кійкова С. Архітектурні шедеври Розумовських / С. Кійкова // Пам'ять століть. – 1998. – № 6. – С. 87–91.

425. Кіяшко Л. Становлення гетьмана / Л. Кіяшко // Сіверянський літопис. – 1998. – № 5. – С. 42–47.

426. Кирило Розумовський // Велика історія України від найдавніших часів [Текст] : у 2 т. / передм. д-ра І. П. Крип'якевича ; зладив М. Голубець. – [Репр. вид. Івана Тиктора у Львові 1935 р.]. – К., 1993. – Т. 2. – С. 131.

427. Кирило Розумовський (1750–1764 рр.) // Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. / Н. Полонська-Василенко. – 2-е вид. – К., 1993. – Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року. – С. 96–101.

428. Лазорський М. Гетьман Кирило Розумовський : роман-хроніка XVIII віку / М. Лазорський. – К. : Укр. центр духовної культури, 1996. – 592 с.

429. Лебединська Т. Трилисник долі / Т. Лебединська // Українська культура. – 1993. – № 11–12. – С. 14–15.

У статті йдеться про сина гетьмана К. Розумовського – Андрія, народженого у Глухові.

430. Обрання Кирила Розумовського гетьманом // Київська старовина. – 1993. – № 2. – С. 52–61

Наведено документ, складений у Глухові 23.02.1750 р., що є цінним джерелом уточнення української старшини гетьманщини.

431. Павленко С. Кирило Розумовський і Батурин : до 275-річчя з дня народження та 200-річчя з дня смерті гетьмана / С. Павленко // Голос України. – 2003. – № 100. – С. 4 ; № 101. – С. 22.

432. Кирило Розумовський / В. Панашенко // Історія України в особах. IX–XVIIIст. / В. Замлинський, І. Войцехівська, В. Галаган. – К., 1993. – С. 366–371.

433. Панашенко В. Кирило Розумовський / В. Панашенко // Дніпро. – 1991. – № 11–12. – С. 232–242.

У 1750 році на площі міста Глухів між Миколаївською та Троїцькою церквами відбулося урочисте обрання останнього гетьмана Лівобережної України.

434. Путро О. І. Останній гетьман / О. Путро // Київська старовина. – 1993. – № 2. – С. 40–51.

435. Путро О. І. Гетьман України Кирило Розумовський (нові штрихи до соціально-політичного портрета) / О. Путро // Український історичний журнал. – 2002. – № 5. – С. 105–118.

436. Разумовский (граф Кирилл Григорьевич Разумовский). Последний гетман Малороссии // Энциклопедический словарь : [в 86 т] /

изд. : Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1899. – Т. 26 (51) : Рабочая книжка – Резолюция. – С. 203–204.

437. Разумовский Кирилл Григорьевич. Последний гетман Малороссии и генерал-фельдмаршал // Большая энциклопедия : словарь общедоступных сведений по всем отраслям знания / под ред. С. Н. Южакова [и др.]. – СПб., 1904. – Т. 16 : Пуль – Саль. – С. 129.

438. Реброва Н. Реформатор / Н. Реброва // Сіверянський літопис. – 1998. – № 5. – С. 56–61.

Із упровадженням реформ гетьманом К. Г. Розумовським у 1750–1764 рр. на Лівобережній Україні було створено централізований апарат управління, збережено традиційний козацький військово-територіальний поділ. Автор із застереженням стверджує про існування в той період української феодальної державності у складі Російської імперії.

439. Розумовський // Крип'якевич І. П. Історія України / І. П. Крип'якевич. – Львів, 1990. – С. 223–224.

440. Розумовського К. Г. Палац // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К., 1990. – С. 713.

441. Розумовського К. Г. Театр // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К., 1990. – С. 713.

442. Садовський О. Граф Розумовський – у Глухові / О. Садовський // Народна трибуна. – 1992. – № 62 (7 жовтня). – С. 1, 4.

Мова йде про нащадка К. Розумовського, який на сьогодні живе в Парижі.

443. Ситий І. Запорізькі клейноди часів Кирила Розумовського: архівно-сфрагістичний аспект / І. Ситий // Пам'ятки України. – 2004. – № 2. – С. 90–95.

444. Соколов В. Постать гетьмана К. Розумовського (1728–1803) на тлі його культурно-просвітницької діяльності / В. Соколов // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 3. – С. 27–29.

445. Ткаченко В. Останній гетьман козацької держави / В. Ткаченко // Глухівщина. – 2001. – 1 серпня. – С. 4.

446. Ткаченко В. Глухівська Рада (1750 рік) / В. Ткаченко // Глухівщина. – 2003. – № 17. – С. 4.

447. Туровська Л. Кирило Розумовський / Л. Туровська // Слово Просвіти. – 2003. – № 6. – С. 13.

448. Хоткевич Гнат Гетьман Кирило Розумовський // Україна. – 1991. – №1 – С. 25–28 ; № 2 – С. 26–27.

449. Шемшученко Ю. Гетьман України – президент Російської Академії наук : К. Розумовський / Ю. Шемшученко // Народна трибуна. – 2003. – № 19. – С. 2.

450. Шемшученко Ю. С. Розумовський Кирило Григорович (18 (29).III.1728, х. Лемеші, тепер село Козелецького р-ну Черніг. обл. – 3(15).I.1803, м. Батурин, тепер смт. Бахмацького р-ну Черніг. обл.) – укр.

держ. діяч, ост. Гетьман України, генерал-фельдмаршал з 1764, президент Рос. АН (1746 – 98), граф / Ю. С. Шемшученко, О. І. Путро // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 5 : П – С / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – С. 363.

451. У склепі останнього гетьмана // Сіверянський літопис. – 1995. – № 4. – С. 102–110.

ЛІТОПИСИ, ХРОНІКИ ТА ДІАРІУШІ

452. Апанович О. Ще одне джерело з історії України XVIII сторіччя / О. Апанович // Наука і культура. Україна : щорічник / редкол. : О. Сергієнко та ін. – Вип. 23. – К., 1989. – С. 213–219.

Про Чернігівський літопис, в якому йдеться про опублікований указ, що забороняв відновлення гетьманства Петром І.

453. Борзаківський П. Журнал, тобто насущна записка справ, що трапилися у військовій Генеральній канцелярії від смерті ясновельможного його милості пана Іоанна Скоропадського, військ його імператорської пресвітлої величності Запорозьких, обох боків Дніпра. Початий року 1722, місяця липня 3 дня / П. Борзаківський, П. Ладинський // Київська старовина. – 1994. – № 3. – С. 17–48.

454. Величко С. В. Літопис Т. 1 / С. В. Величко ; пер. з книжної укр. мови, комент. В. О. Шевчука ; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1991. – 371 с. : ілюстр. – (Давньоруські та давні українські літописи). – ISBN 5-308-00314-9 (Т.1).

455. Величко С. В. Літопис : [в 2 т] Т. 2 / С. В. Величко ; пер. з книжної укр. мови, комент. В. О. Шевчука ; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1991. – 642 с. : ілюстр. – (Давньоруські та давні українські літописи). – ISBN 5-308-00315-7 (Т.2).

Літопис Самійла Величка – наймонументальніший твір української історико-мемуарної прози XVII–XVIII ст., який разом з іншими відомими літописами складає корпус козацької історіографії. Перший том охоплює 1648–1659 рр. на Україні. Другий том закінчується 1700-м роком. Глухів згадується на сторінках 30, 41-45, 47, 48, 53, 87, 89, 106, 113, 118, 119, 147, 149, 160, 170, 415, 431, 432. Глухівська сотня – С. 41. Глухівські статті – С. 89–113, 149, 155, 157–160.

456. Діаріуш або журнал, тобто щоденна записка оказій та церемоній... при ... дворі гетьмана Іоанна Скоропадського... початий у 1722 році у тому ж році закінчений... військової канцелярії старшим канцеляристом Миколою Ханенком / публікація, передне слово, переклад та примітки В. Шевчука // Київська старовина. – 1993. – № 6. – С. 21–47; 1994. – № 1. – С. 10–34.

457. «Діаріуш» М. Д. Ханенка // Чернігівщина. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К., 1990. – С. 229.

458. Дневникъ генеральнаго харужаго Николая Ханенка 1727–1753 г. : приложеніє къ журналу «Кіевская старина». – К. : Типографія Г. Т. Корчакъ-Навицкаго, 1884. – 524 с.

459. История Русов (Уривки) // Українська література XVIII ст. : поетичні твори, драматичні твори, прозові твори / АН УРСР ; вступ. ст.,

упоряд. і приміт. О. В. Мишанича ; ред. В. І. Кречотень. – К., 1983. – С. 584–640.

460. Історія русів / укр. пер. І. Драча ; передмова. В. Шевчука. – К. : Рад. письменник, 1991. – 318 с. – ISBN 5-333-01085-4.

461. Кресін О. В. Літопис Г. Грабянки – пам'ятка укр. істор. та політ.-правової думки 18 ст. / О. В. Кресін // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 505 – 507.

462. Кресін О. В. Літопис Самійла Величка – укр. істор.-літ. пам'ятка, створена в 1720-х рр. / О. В. Кресін // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 507 – 508.

463. Лизогубівський літопис, «Літописець, або Короткий опис найвизначніших подій і випадків, що в якому році діялось в Україні малоросійських обох боків Дніпра і хто саме коли гетьманом був козацьким» – пам'ятка укр. історіографії, яка охоплює події від поч. 16 ст. до 1737// Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 475.

464. Літопис Григорія Граб'янки (Уривки) // Українська література XVIII ст. : поетичні твори, драматичні твори, прозові твори / АН УРСР ; вступ. ст., упоряд. і приміт. О. В. Мишанича ; ред. В. І. Кречотень. – К., 1983. – С. 446–478.

465. Літопис Самійла Величка (Уривки) // Українська література XVIII ст. : поетичні твори, драматичні твори, прозові твори / АН УРСР ; вступ. ст., упоряд. і приміт. О. В. Мишанича ; ред. В. І. Кречотень. – К., 1983. – С. 479–527.

466. Маркевич М. А. Історія Малоросії / М. А. Маркевич ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученко. – К. : ВД «Ін Юре», 2003. – 662 с. : портр.

467. Сидорова І. Ф. Літопис Самовидця, «Літопис Самовидця про війни Б. Хмельницького і про міжусобиці, які сталися в Малій Росії по його смерті» – пам'ятка укр. історіографії / І. Ф. Сидорова // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] Т. 3 : К – М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2001. – С. 508 – 509.

468. Ханенко М. Діаріуш або журнал, тобто щоденна записка okazji та церемоній... при ... дворі Іоанна Скоропадського... / М. Ханенко // Київська старовина. – 1994. – № 1. – С. 10–34.

469. Чернігівський літопис. Неопубліковані сторінки / О. Опанович ; переклав М. Малюк // Наука і культура. Україна : щорічник / редкол. : О. Сергієнко та ін. – Вип. 23. – К., 1989. – С. 220–231.

470. Шевчук В. Малі українські літописи, хроніки та діаріуші / В. Шевчук // Київська старовина. – 1993. – № 6. – С. 17–20.

ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ

Показчик прізвищ авторів, укладачів, редакторів

А

Акуленко В. І. 132
Ананьєва Т. Б. 6, 19, 138, 160
Андрусак Т. Г. 48
Андрущенко М. 272
Антонович В. 90, 91
Апанович О. 269, 260, 273, 452
Аркас М. 1, 65, 358, 381, 405, 416
Армен А. Е. 120
Артикуца Н. В. 132, 190

Б

Багалій Д. І. 2
Багацький В. 274
Бантыш-Каменський Д. Н. 370, 382, 397, 418
Белашов В. І. 3, 4, 5, 20, 92, 93, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 130, 140, 147, 154, 157, 158, 162, 169, 170, 172, 176, 179, 188, 191, 192, 214, 233, 237, 246, 303, 342, 365, 406, 417
Біднов В. 40
Білоконь С. 285
Бовгиря А. М. 238
Богданко В. 73
Бойко І. 193, 194
Болабольченко А. 128
Болотова Г. 240, 261
Бондарчук Т. І. 108, 111, 141, 143, 181, 207, 385
Борзаківський П. 453
Борисенко В. А. 36, 129, 130, 317
Брикнер А. Г. 41
Брокгауз Ф. А. 53, 136, 373, 389, 401, 436
Бузун В. 42
Буряк М. 403

В

Василенко М. П. 108, 111, 141, 143, 181, 207, 385
Василюк О. Д. 91
Величко С. 28, 215, 454, 455
Верба І. 239
Верстюк В. Ф. 95
Вечерський В. 5, 13, 18, 20, 96, 118, 139, 140, 150, 154, 158, 170, 171, 179, 292
Вислобоков К. А. 196, 205, 286, 287
Висоцький В. 44
Вінтоняк О. 43

Войцехівська І. 66, 360, 409, 432

Вознюк О. І. 127

Г

Гаєцький Ю. 97, 289

Галаган В. 66, 360, 409, 432

Гамбург Л. 197, 198, 199

Герасименко Н. О. 404, 409

Гирич І. Б. 91

Гоголь М. 46

Голод І. 274

Голубоцький В. 98, 101

Гончаренко В. Д. 262

Горленко В. 47

Горленко Л. 276

Грабовецький В. 352

Гринь В. 148, 149

Гурець М. 29, 121, 130, 147, 157, 169, 176, 191, 246, 303, 339

Гуржій О. 277, 360, 3651, 362, 363, 364

Д

Данилевский В. В. 309, 310, 311

Дашкевич Я. 216, 217

Денисенко А. 298

Денисенко В. 299

Деркач А. 144

Деркач М. А. 12

Децинський Л. Є. 99

Дзира Я. І. 46, 410

Дзюба О. М. 95, 242, 243, 328, 421

Дмитриев С. С. 77, 142, 164, 166, 167

Долгін Г.С. 7

Дорошенко Д. І. 100, 297, 353, 366, 407

Дроб'язко Н. 332

Є

Єфименко О. Я. (Ефименко А. Я.) 52, 180

Е

Ероха Н. С. 11

Ефрон И. А. 53, 136, 373, 389, 401, 436

Ж

Жукова С. 92

Жуковський А. 153

Журба О. І. 341

З

Звагельський В. Б. 8

Задко В. 145

Заїка В. В. 244,342
Замлинський В. 66, 354, 360, 377, 409, 432
Заремський М. Й. 121, 130, 147, 157, 169, 176, 191, 246, 303, 304, 305, 342
Захарчук А. С. 211
Зінченко В. П. 121, 130, 147, 157, 169, 176, 191, 246, 303
Золотарьова Е. 422

I

Іванченко Р. 102
Ільїн О. 74, 245, 291, 300, 342

K

Калітаєв К. Г. 7
Каліш В. А. 121, 130, 147, 157, 169, 176, 191, 246, 303
Карлюк П. М. 246
Каюк Д. 314
Киселенко П. 411
Кисіль І. 203
Кійкова С. 424
Кіяшко Л. 425
Климов А. 14
Коваленко А. 31, 32
Коваленко Г. 105
Коваленко О. Б. 148, 149, 151, 315, 319
Коваленко Ю. О. 15, 218
Ковальов О. Є. 127
Ковальченко И. Д. 77, 142, 164, 166, 167
Ковальчук Г. С. 121, 130, 147, 157, 169, 176, 191, 246, 303
Кособоцька Г. 279
Костомаров М. І. 21, 294, 343, 344, 355, 377, 378
Кость Панас О. 71
Кравченко М. 280
Кравченко В. В. 2
Кралюк П. М. 246
Кресіна І. О. 55, 60, 85, 195, 204
Кресін О. В. 17, 49, 185, 186, 204, 336, 372, 379, 399, 419, 461, 462
Кривошия В. 348
Крип'якевич І. 103, 106, 152, 155, 356, 357, 383, 398, 426, 469
Крушицький В. Ю. 107
Кудрицький А. В. 9,10, 30, 131, 133, 135, 182, 241, 257, 440, 441, 457
Кузьменко Ю. В. 50
Кулик В. 175
Куриленко В. М. 127
Кухта Б. 278
Кучер В. 348

Л

Ладинський П. 453
Лазорський М. 428
Ластовський В. 51
Лебединська Т. 330, 337, 429
Левенець Ю. А. 107
Литвинова Т. Ф. 247, 281
Лозенко Л. 200
Лола О. П. 38
Луговской А. В. 11
Ляхоцький В. 204

М

Мазепа І. 52, 54, 55
Максимович А. М. 16
Максимович М. 316
Марина М. М. 368
Маркевич А. 82
Маркевич М. 17, 185, 186, 372, 379, 399, 419, 466
Мацьків Т. 45, 56
Мельник Л. Г. 80, 81, 83, 187, 301, 380
Мироненко О. М. 369, 412
Мицик Ю. 75, 268
Мишанич О. В. 28, 215, 454, 455, 459, 464, 465
Міранда Франсіско де 24
Мірчук П. 313
Мішуков О. 57
Модзалевський В. 319
Мосіяшенко В. А. 121, 130, 147, 157, 169, 176, 191, 246, 303

Н

Намдаров Г. 14
Насінник Ю. 248
Непринцев В. Ф. 95

О

Огієнко І. 340
Оглоблін О. 58, 249, 308, 320, 321, 331

П

Павленко С. О. 59, 76, 329, 345, 431
Падох Я. 201, 202
Панасенко В. В. 84
Панасюк В. 92

Панашенко В. 219, 220, 221, 432, 433
Панібудьласка В. Ф. 55, 60, 85, 195, 204
Пархоменко І. 333, 386
Педич В. П. 157
Петренко І. 151
Пироженко М. 250
Підкова І. З. 109
Полонська-Василенко Н. 70, 110, 189, 351, 375, 384, 408, 427
Поповченко Л. Д. 127
Пріцак О. 252, 253
Прокоп'юк О. 161
Путро А. И. (Путро О. І.) 112, 222, 223, 306, 307, 322, 334, 434, 435, 450
Пуцко В. 61

Р

Реброва Н. 438
Резакевич К. 62
Репан О. 225
Рігельман О. І. 113
Ріяка В.О. 2
Рогожин Н. В. 63
Рогожин О. Г. 63
Ромінський С. В. 108, 111, 141, 143, 181, 207, 385

С

Савченко І. 346
Садовський О. 442
Салій К. 64
Сапухіна Л. П. 391
Сарбей В. Г. 1, 65, 254, 255, 358, 381, 405, 416
Сас П. М. 113
Сергійчук В. 224, 251
Сидорова І. Ф. 467
Симоненко В. 226
Ситий І. 256, 264, 265, 266, 267, 269, 270, 443
Січинський В. 163, 290
Слабченко М. 208
Слабошпицький М. Ф. 91
Смолій В. 66, 349
Собко В. О. 121, 130, 147, 157, 169, 176, 191, 246, 303
Сокирко О. 227, 228, 229, 230
Соколов В. 444
Сокур Ю. 209
Солов'єв С. М. 77, 114, 142, 164, 166, 167
Сохань П. С. 168
Станіславський В. 67

Стафійчук В. 271, 414
Стецюк К. І. 39
Стожок М. П. 169, 392
Стороженко І. 231
Страшко В. 173
Струкевич О. 115, 116, 165, 174, 282
Ступак Ф. Я. 78, 283
Субтельний О. 152, 153, 175
Суворин А. С. 41
Сухонос В. 210

Т

Тарле Е. В. 86
Теліга О. 68
Теплоухова Н. 278
Терлецький В. В. 21, 69, 176, 294, 295, 376, 394
Тищенко К. М. 22
Ткаченко В. Ю. 23, 33, 34, 35, 177, 178, 347, 395, 396, 445, 446
Тодийчук О. В. 117
Токарев С. А. 232
Толочко П. П. 275, 312, 318, 359
Томазов В. 323
Туровська Л. 447

У

Улянич В. 240, 261
Усенко І. Б. 108, 11, 141, 143, 181, 206, 207, 385

Ф

Федоренко Л. В. 296
Фендрик Л. 87

Х

Ханенко М. 257, 457, 468
Хегман Б. 88
Хижняк З. І. 288
Хоменко В. Г. 191

Ц

Царенко М. 137, 146
Царенко О. М. 211

Ч

Часницький М. М. 324
Черняков С. В. 338
Черняхівська Г. 79, 284
Чирва В. Ф. 304
Чехович В. А. 212, 263

Ш

Швидко А. К. 104

Швидько Г. К. 119
Шевченко Ф. П. 117
Шевчук В. О. 28, 215, 454, 455
Шевчук В. 72, 258, 390, 460, 470
Шемшученко Ю. С. 12, 17, 25, 26, 27, 49, 108, 111, 126, 129, 132, 141, 143,
169, 181, 183, 184, 185, 186, 190, 205, 206, 207, 212, 213, 234, 235, 244, 263,
286, 287, 296, 302, 304, 306, 307, 322, 325, 326, 334, 335, 336, 369, 372, 379,
385, 399, 412, 419, 449, 450, 461, 462, 463, 466, 467
Шудря М. 297
Шульженко Ф. П. 48
Шуст Р. М. 109
Шутой В. 89

Щ

Щербак В. О. 113, 415

Ю

Юричко А. 73

Я

Янович О. 87
Яценко В. 236

Показчик історичних осіб

А

Анна Іоанівна (імператриця) 114, 187

Апостол Данило 84, 103, 118, 143, 155, 179, 187, 265, 271, 350, 351, 352, 353, 356, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 412, 413, 414, 415

Апостол Петро (син Д. Апостола) 290

Апостоли, родина 278

Б

Базилік Кипріан 245

Баранович Л. 164

Безбородько О. А. 298, 299, 300, 301, 302

Борзаківський П. 258, 453

Брюховецький І. 197, 231, 369

В

Вебер М. 290

Виговський І. 269, 350

Вільямінов С. 179

Вініус А. А. 77

Волинський Г. 165

Володимир, князь 355

Г

Галецький Зигмунд 45

Гамалії (родина) 292, 314

Гайнріх фон Гуйссен 45

Грабянка Г. (Граб'янка Г.) 238, 273, 461, 464

Грушевський М. С. 157, 205, 239

Гудович А. 285

Гудовичі (родина) 314

Д

Данило Галицький 355

Дівович С. 245, 246, 247, 272, 308

Дорошенко П. 269, 297, 350

З

Завадовський П. В. 296

Значко – Яворський Мельхіседек (архімандрит) 313, 318

Й

Йосиф І. 45

К

Калнишевський П. 297

Капніст В. 297

Капністи (родина) 292

Карл XII 41, 67, 82, 84, 87
Катерина II (імператриця) 98, 128, 165, 174, 226, 278
Квасов А. 321
Козельський Я. 303, 304, 305, 308
Козе (професор) 243
Котляревський І. 272, 292
Кочубеї (родина) 2678, 292, 306
Кочубей В. Л. 77, 307
Крупницький Б. 285
Кулябка І. П. 243

Л

Ладинський П. 258, 453
Лазаревський О. М. 239, 258, 285
Лизогуб Я. 268
Лизогуби (родина) 314
Лобисевич О. 272, 308
Ломоносов М. 309, 310, 311, ,15

М

Мазепа Іван 40, 41, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 84, 85, 99, 101, 103, 268, 275, 278, 297, 314, 317, 345, 350
Мазепа О. (сестра І. Мазепа) 328
Мазепинці 151
Максимович І. 316, 319
Максимовичі-Васильківські 319
Марія Магдалена Мазепина (мати Мазепа) 317
Маркович М. А. 238, 244
Маркович О. М. 244
Маркович Я. 239, 244, 248, 254, 255, 287, 312, 325, 330
Марковичі (родина) 12, 126, 129, 132, 168, 190, 213, 244, 304, 323, 324, 326
Милецький Августин (Ратондус) 245
Милорадовичі 322
Миклашевський М. А. 63, 77, 314, 320
Многогрішний Дем'ян 100, 269, 350
Мосціпанов М. 256, 321
Мотоніс М. 315

Н

Недільченко Я. 327
Новицькі (родина) 314

О

Обидовський І. 328, 329
Олег, князь 210
Орлик Пилип 47, 48, 80, 81, 83, 85, 101, 155, 195, 204, 297, 350

П

Петро I 41, 50, 63, 77, 81, 83, 87, 159, 226, 236, 330, 333, 364, 390, 452
Петро II 114
Пісочинський О. 18
Покас Г. 237, 331
Полетика І. 243, 272
Полуботок Павло 90, 118, 141, 155, 179, 239, 297, 314, 350, 351, 352, 353, 355, 356, 357, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 393, 394
Полуботки (родина) 314, 380
Прокопович Ф. 330

Р

Ракушка – Романовський Р. 273
Растреллі Б.Ф. 321
Рачинський А. 272
Робота Іван 240, 261
Розумовський Андрій (син Кирила Розумовського) 335, 329
Розумовський Г. 422
Розумовський Кирило 38, 90, 103, 115, 118, 179, 183, 197, 264, 283, 310, 328, 342, 349, 352, 356, 416, 417, 420, 421, 426, 427, 428, 430, 431, 432, 433, 435, 438, 440, 441, 442, 443, 444, 447, 448, 449, 450
Розумовський О. 334, 421
Розумовські (родина) 292, 332, 424
Ростовський Дмитро (див. Туптало Данило)
Рудковський Федір 240
Румянцев П. (Рум'янцев П.) 38, 115, 161, 165, 181, 211, 293, 321

С

Савич Ф. 321
Сагайдачний П. 350
Самойлович І. 269
Св. Феодосій Углицький (див. Углицький Ф.)
Семенович – Бережний В. 285
Симоновський П. І. 336
Скоропадська А. 337
Скоропадський І. 60, 84, 90, 118, 155, 163, 170, 179, 266, 267, 275, 345, 351, 352, 353, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 367, 369, 375, 376, 453, 456, 468
Скоропадські (родина) 278, 292, 338

Т

Тарновські (родина) 292
Теплов Г. 342
Тетеря П. 350
Туманській О. М. 345
Туманський Ф. 238, 272, 281, 341

Туптало Д. (Тупталенко Д.) 21, 333, 339, 340, 343, 344, 346

Х

Ханенки (родина) 249, 292

Ханенко В. (син Ханенка М.) 243, 249

Ханенко М. Д. 237, 241, 243, 257, 258, 331, 456, 457, 458, 468

Хмельницький Б. 275, 355, 467

Углицький Ф. 268

Ч

Чечель Д. 348

Четвертинский Ю. 77

Чуйкевич Ф. 196, 212, 286

Чуйкевичі 287

Ш

Шаховський 187

Шенборн 45

Шишацький В. 272

Ю

Юст Ю. 163, 290

Я

Яворський Стефан 40, 85

Ярослав (Мудрий) 355

Показчик архітектурних споруд та установ

Генеральна військова канцелярія 180, 197, 225, 240, 251, 252, 258, 260, 261, 262, 263, 276, 287, 288, 453, 456
Геральдмейстерська контора 115
Глинська пустинь 339
Глухівська книжкова лавка 133
Глухівська сотня 215, 217, 221, 224, 232, 233, 234, 455
Глухівський жіночий монастир 75, 78
Глухівський козацький полк 214, 231, 235
Глухівський Петропавлівський монастир 21, 78, 135, 182, 318
Глухівський Преображенський монастир 317
Глухівський український театр 333, 441
Канцелярський курінь 250, 288
Києво-Могилянська академія 288, 299, 345
Київська духовна консисторія 161
Малоросійська колегія 80, 141, 179, 180, 184, 186, 379
Миколаївська церква 433
Ніжинський полк 16, 165, 226, 232, 233, 234
Новгород-Сіверський патріотичний гурток 272
Троїцька церква 433

Зміст

Передмова

1.	Від давніх часів	5
2.	Облога Глухова Польським військом 1664 року	10
3.	Народні рухи на Глухівщині	11
4.	Діяльність гетьманів Івана Мазепа та Пилипа Орлика	12
	• Іван Мазепа	12
	• Мазепа і Глухів	18
	• Пилип Орлик	20
5.	Північна війна (1700–1721)	20
6.	Період Гетьманщини	22
	• З історії Гетьманщини	22
	• Глухівський період	29
	• Правління «Гетьманського уряду» (1734–1750)	41
	• Козацьке право	42
	• Військо періоду Гетьманщини	48
	• Доба військових канцеляристів	53
	• Військова канцелярія	59
	• Гетьманські універсали	60
7.	Інтелектуальна та політична культура Гетьманщини	62
8.	Люди старої Сіверщини та особи, пов'язані з Глухівщиною	66
	• –Б–	69
	• –К–	70
	• –Л–	71
	• –М–	72
	• –Н–	76

•	–О–	76
•	–П–	77
•	–Р–	78
•	–С–	79
•	–Т–	79
•	–Ч–	82
9.	Гетьмани	82
•	Іван Скоропадський (1708–1722)	84
•	Павло Полуботок (1722 – 1724)	87
•	Данило Апостол (1727–1734)	91
•	Кирило Розумовський (1750–1764)	94
10.	Літописи, хроніки та діаріуші	100

Допоміжні покажчики

- Покажчик прізвищ авторів, укладачів, редакторів
- Покажчик історичних осіб
- Покажчик архітектурних споруд та установ

**ГЛУХІВ І ГЛУХІВЩИНА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ:
від найдавніших часів
до періоду Гетьманщини**

Укладач: Лисенко Л. В., *бібліотекар.*

Науковий редактор: Печена А. В., *директор наукової бібліотеки Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

Бібліографічний редактор: Рмельова І. Л., *завідувач довідково-бібліографічного відділу наукової бібліотеки Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

Літературний редактор: Безкоровайна І. В., *бібліотекар.*

Відповідальний за випуск: Книш А. М., *заступник директора наукової бібліотеки Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

Рецензент: *Шемшученко Ю.С., доктор юридичних наук, професор, академік НАН України.*

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
Наукова бібліотека
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24.
<http://new.gnpu.edu.ua/uk>